Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Investeren loont!

Eindrapportage monitor kwaliteit voor- en vroegschoolse educatie in de 37 grote steden in 2015/2016

december 2016

Voorwoord

Deze eindmonitor maakt de balans op van vijf jaar ontwikkeling in het vve-beleid en uitvoering in de 37 grote vve-gemeenten (G37). Wie deze eindmonitor vergelijkt met eerdere rapportages, ziet een sterke ontwikkeling in kwaliteit. Dat is een groot compliment waard aan pedagogisch medewerkers, leerkrachten, houders, bestuurders en gemeenten.
Zo is de toeleiding en toegankelijkheid van vve-voorzieningen sterk verbeterd. De ouderbetrokkenheid op de locaties heeft een grote sprong gemaakt, net als het pedagogisch handelen.

Uiteraard zijn er ook nog de nodige ontwikkelpunten, die in deze eindmonitor naar voren komen. We zien verschillen tussen gemeenten, die de moeite van het onderzoeken waard zijn. Deze eindmonitor geeft gemeenten en locaties veel handvatten voor reflectie, en ook inzicht in goede voorbeelden waar ieder zijn voordeel mee kan doen. Kwaliteit is geen rustig bezit, maar vraagt onderhoud en ontwikkeling.

Ook de komende jaren komt er weer veel op de sector af. Denk aan toenemende samenwerking tussen scholen en kinderopvanginstellingen en een nieuwe regeling voor de verdeling van rijksmiddelen. Nieuw wetenschappelijk onderzoek gaat van start naar de effectiviteit van vve en naar factoren die deze effectiviteit beïnvloeden. Deze eindmonitor laat zien dat een goede basis voor ontwikkeling is gelegd. De investeringen van de laatste vijf jaar hebben geloond.

dr. Arnold Jonk
hoofdinspecteur primair onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs,

december 2016

Inhoud

Voorwoord 3

Inhoud 5

Samenvatting en conclusies 7

1. Inleiding 11
1.1 Aanleiding 11
1.2 Ontwikkelingen in voor- en vroegschoolse educatie 12
1.2.1 Recente ontwikkelingen 12
1.2.2 Toekomstige ontwikkelingen 13
1.3 Leeswijzer 14

2. Kwaliteit van vve op gemeentelijk niveau in de G37 15
2.1 Werkwijze 15
2.2 Vve-beleidscontext 16
2.2.1 Definitie doelgroepkind 17
2.2.2 Bereik 18
2.2.3 Toeleiding 21
2.2.4 Ouders 22
2.2.5 Integraal vve-programma 23
2.2.6 Externe zorg 24
2.2.7 Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen 25
2.2.8 Doorgaande lijn 27
2.2.9 Resultaten 28
2.2.10 Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau 29
2.2.11 Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau 30
2.3 Vve-condities 31
2.4 Conclusies 32

3. Kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen in de G37 35
3.1 Werkwijze 35
3.2 Condities 37
3.3 Ouders 38
3.4 Kwaliteit van de educatie: het aangeboden programma 40
3.5 Kwaliteit van de educatie: pedagogisch handelen 42
3.6 Kwaliteit van de educatie: educatief handelen 44
3.7 Ontwikkeling, begeleiding en zorg 46
3.8 Externe zorg 47
3.9 Kwaliteitszorg 48
3.10 Doorgaande lijn 51
3.11 Resultaten van vve 52
3.12 Conclusies 54

4. Verdiepingsonderzoek 57
4.1 Aanleiding 57
4.2 Bevindingen 57
4.4 Conclusies 60

Bijlage 1. Overzicht gemeentelijke oordelen per G37 61

Bijlage 2. Overzicht van de waarderingen 63

Bijlage 3. Overzicht van de ontwikkeling oordelen op de voor- en vroegscholen 65

Bijlage 4. Achtergronden bij het verdiepingsonderzoek 75
Onderzoeksopzet 75
Beperkingen van het onderzoek 77

Samenvatting en conclusies

De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de grote steden is de afgelopen vijf jaar sterk gestegen. Bijna alle G37 hebben hun gemeentelijk vve-beleid op orde en stimuleren de kwaliteitsverbetering op de locaties. Ook de locaties doen het beter; de kwaliteit van vve in de breedte is verbeterd.

Resultaten

Gemeenten zijn een belangrijke speler op het terrein van vve. Zij zijn de subsidieverstrekker van voorschoolse educatie. Dat betekent dat zij opdrachtgever zijn, zicht moeten houden op hoe de houders en kinderopvangorganisaties invulling geven aan de voorschoolse educatie en of dat tot de gewenste resultaten leidt. Dit rapport laat zien dat de G37 deze rol in toenemende mate goed weten in te vullen. Dat heeft ertoe geleid dat de kwaliteit van vve zowel wat betreft het gemeentelijk beleid als wat betreft de kwaliteit van de educatie op de voor- en vroegscholen duidelijk is verbeterd. Uit onderzoek blijkt dat betere kwaliteit van de educatie effect heeft op de doelgroepkinderen[1]. Het voorliggende rapport maakt duidelijk dat de middelen die naar vve in de G37 zijn gegaan geleid hebben tot betere condities en versterking van de educatieve kwaliteit. Voor de G37 is de uitdaging om dit niveau vast te houden en verder te verbeteren. Het is belangrijk dat gemeenten daarbij afspraken maken met schoolbesturen en houders/kinderopvangorganisaties over de te bereiken resultaten en met elkaar in gesprek zijn en blijven over de ontwikkeling van de resultaten. Daarnaast blijft wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van vve op langere termijn uiteraard van betekenis.

1 Veen, A. & Leseman, P. (2015). *Pre-COOL cohortonderzoek. Resultaten over de voorschoolse periode.* Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Gemeenten
De inspanningen van de gemeenten hebben tot positieve resultaten geleid. Het gemeentelijk vve-beleid is verbeterd sinds de bestandsopname en de tussenmonitor. Het percentage gemeenten dat als een 'voorbeeld voor anderen' kan dienen is bij alle onderzochte indicatoren meer dan 25 procent en bij sommige indicatoren zelfs meer dan 75 procent. De gemeenten voldoen aan de wettelijke eisen (indicatoren 1a1, 1a2, 1a3, 1a8 en 1a9). Daarnaast stimuleren zij de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen door afspraken te maken over onder andere het ouderbeleid en de kwaliteitszorg. Er zijn bij een aantal gemeenten nog verbeteringen mogelijk bij de aspecten 'Ouders' en 'Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen'. In die gemeenten ontbreekt een analyse van de ouderpopulatie en een aanpak van ouderbetrokkenheid op basis van concrete doelen en afspraken. Sommige gemeenten hebben ook geen heldere afspraken gemaakt met de voor- en vroegscholen over de wijze waarop zij de kwaliteit van vve verbeteren, evalueren en borgen.

Locaties
Het positieve beeld op gemeentelijk niveau wordt bevestigd op de voor- en vroegscholen: ook zij hebben een aantoonbare ontwikkeling doorgemaakt sinds de bestandsopname en de tussenmonitor. Het percentage locaties met een 'voorbeeld voor anderen' valt op bij alle indicatoren van de aspecten 'Ouders' en 'Pedagogisch handelen'. Steeds meer voor- en vroegscholen betrekken ouders bij het stimuleren van hun kind. Kinderen zitten immers slechts tien uur per week op een voorschool; de meeste tijd brengen zij thuis door. Daarnaast zorgen de pedagogisch medewerkers en leerkrachten voor een positief en ondersteunend klimaat voor de peuters en kleuters waarin zij zich kunnen ontwikkelen. Er zijn nog verbeteringen mogelijk bij onderdelen van 'Educatief handelen', bij de 'Planmatigheid en de evaluatie van de begeleiding en zorg', de 'Evaluatie van de kwaliteit van vve en de resultaten van vve' en de 'Inhoudelijke afstemming' van de doorgaande lijn.

Tot slot

Tips voor gemeenten en locaties in de G37
Voor de toekomst is het van belang dat de gemeenten hoge ambities blijven houden ten aanzien van de kwaliteit van vve. Zij staan voor de taak om de kwaliteit van vve te bestendigen door te blijven investeren in de deskundigheid en professionaliteit van de houders/kinderopvangorganisaties en uitvoerders van vve in de gemeenten. Ook hebben zij de opdracht om het gecreëerde draagvlak en de goede samenwerking te behouden en te verbeteren en de kwaliteit van vve op gemeentelijk niveau te borgen. Uit een verdiepingsonderzoek van de Inspectie van het Onderwijs (hierna: de inspectie) in twaalf G37-gemeenten bleek dat met name het grote draagvlak en een goede samenwerking tussen de betrokken partijen bijdragen aan de verhoging van de kwaliteit van vve.

De uitdaging voor de voor- en vroegscholen voor de komende periode is de borging van de kwaliteit van vve. Het is van groot belang dat zij hoge ambities houden, ook in relatie tot de ontwikkelingen waar de locaties voor staan. Denk aan de harmonisatie van de kinderopvang (die nog niet in alle gemeenten is doorgevoerd) en de vorming van integrale kindcentra (IKC).

Het vervolg van het toezicht
Nu de monitor is afgerond gaat de inspectie over op signaalgestuurd toezicht. Dit betekent dat de inspectie toezicht houdt na signalen van onder andere de gemeente en de GGD. Daardoor zal het toezicht van de inspectie op vve in de G37 en de voor- en vroegscholen in de G37 veranderen. Het stelt eisen aan de kwaliteitszorg van de

gemeenten, de houders en schoolbesturen en de locaties zelf. Het is belangrijk dat de partijen zelf zicht hebben op en inzicht hebben in de kwaliteit van vve, dit periodiek evalueren, verbeteringen doorvoeren en de kwaliteit borgen. Afspraken maken over de versterking van de interne kwaliteitszorg van voor- en vroegscholen op gemeentelijk niveau en de evaluatie van de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen is dus een belangrijke opgave.

Vanaf augustus 2017 vernieuwt de inspectie het toezicht op besturen en scholen[2]. De vernieuwing geldt ook voor het toezicht op voor- en vroegschoolse educatie. Het toezicht op vroegschoolse educatie maakt dan deel uit van het waarderingskader primair onderwijs. Voor voorschoolse educatie is een waarderingskader ontwikkeld dat de inspectie gebruikt bij het signaalgestuurde toezicht op de voorschoolse educatie en bij het stelseltoezicht. In de Staat van het Onderwijs doet de inspectie jaarlijks verslag van de kwaliteit van de voorschoolse educatie in Nederland.

In dit rapport geeft de inspectie een beeld van de kwaliteit van vve in de G37. De inspectie zet in 2017 de kwaliteit van voorschoolse educatie in de G37 af tegen de kwaliteit van de middelgrote en kleine gemeenten met een steekproefonderzoek. Dit bestaat uit een onderzoek naar de kwaliteit van de voorschoolse educatie op 150 voorscholen in de middelgrote en kleine gemeenten en een steekproefonderzoek naar de kwaliteit van het gemeentelijk beleid in 25 middelgrote en kleine gemeenten. In de Staat van het Onderwijs van 2018 doet de inspectie daarvan verslag.

2 Voor meer informatie zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vernieuwd-toezicht.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Kinderen maken in de eerste levensjaren een grote ontwikkeling door. Zij ontwikkelen zich met grote sprongen, zowel fysiek als mentaal. Stimulering van de ontwikkeling van jonge kinderen kan een mogelijke ontwikkelingsachterstand beperken. Dat kan inspanningen op latere leeftijd verminderen. Daarom zijn er in diverse landen beleid en compensatieprogramma's ontwikkeld voor kinderen met (een risico) op ontwikkelingsachterstand. In Nederland gebeurt dat onder de noemer voor- en vroegschoolse educatie (vve). Het doel van vve is om jonge kinderen (peuters en kleuters) die dat nodig hebben een betere start te geven in groep 3 en daarmee de het risico op onderwijsachterstanden van deze kinderen te verminderen[3].

Voorschoolse educatie wordt verzorgd op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. Het Rijk stelt de financiële middelen daarvoor ter beschikking aan gemeenten. Gemeenten verstrekken de subsidie aan locaties en hebben beleidsruimte om de voorschoolse educatie vorm te geven.

Vroegschoolse educatie wordt verzorgd in de groepen 1 en 2 van basisscholen. De schoolbesturen krijgen de financiële middelen hiervoor in de vorm van een gewichtenbijdrage in de lumpsumbekostiging van de scholen.

De kwaliteit van de uitvoering van vve is van grote invloed op het effect van vve. Sinds de Wet OKE in 2010 in werking trad is in de Wet op het Onderwijstoezicht opgenomen dat de inspectie toezicht houdt op de voor- en vroegschoolse educatie. In het toezicht betrekt de inspectie zowel wettelijke vereisten als aspecten die invloed hebben op de kwaliteit van vve. De inspectie voerde een bestandsopname

3 Kamer brief 24 november 2014. Voortgang bestuursafspraken en afsluiten convenant vve.

uit om de kwaliteit van vve in Nederland vast te stellen. Deze bestandsopname werd eind 2012 afgerond en in 2013 verscheen het rapport 'Extra aandacht nodig voor achterstanden bij het jonge kind'. Het rapport beschrijft de kwaliteit van vve op zowel gemeentelijk (beleids)niveau als op het niveau van de vve-locaties.

In 2012 hebben de 37 grote vve-gemeenten (G37[4]) bestuursafspraken gemaakt met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De resultaten van de bestandsopname van de inspectie vormden daarvoor het uitgangspunt. In de bestuursafspraken hebben de minister en de G37 vastgelegd welke doelen zij nastreven op het terrein van vve, schakelklassen en zomerscholen. Een onderdeel van deze afspraken was dat de inspectie tussentijds (in 2013) en aan het einde van deze periode (in 2015) de kwaliteit van vve in de G37 in beeld zou brengen. In 2014 verscheen het rapport van de tussenmeting. Het onderliggende rapport beschrijft de uitkomsten van de eindmonitor.

1.2 Ontwikkelingen in voor- en vroegschoolse educatie

Het voor- en vroegschoolse veld is en blijft in beweging. Sinds de invoering van de Wet OKE en de bestuursafspraken hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan in het werkveld. Tijdens de monitor bleken sommige ontwikkelingen van invloed op de uitkomsten. Daarnaast zijn sommige ontwikkelingen van invloed op de kwaliteit van vve in de toekomst. Hieronder beschrijft de inspectie de relevante ontwikkelingen voor deze monitor en de kwaliteit van vve.

1.2.1 Recente ontwikkelingen

Harmonisatie kinderopvang
In sommige gemeenten heeft de harmonisatie van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven al plaatsgevonden en zijn de peuterspeelzalen al omgevormd tot kinderdagverblijven. In andere gemeenten moet de harmonisatie nog plaatsvinden. Op 1 januari 2018 moet de harmonisatie zijn afgerond. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om de voorschoolse educatie bij één kinderopvangorganisatie te beleggen, maar in de praktijk zijn er vaak meer aanbieders van voorschoolse educatie[5]. De verwachting is dat het aantal kinderdagopvangorganisaties dat voorschoolse educatie aanbiedt, zal stijgen. Dat kan gevolgen hebben voor de aansturing van de voor- en vroegschoolse educatie vanuit de gemeenten.

Samenwerking opvang en onderwijs
De samenwerking tussen opvang en onderwijs neemt toe en neemt verschillende vormen aan. Dat varieert van huisvesting in één gebouw (vaak ook met meerdere partijen) tot bestuurlijke samenwerking en een inhoudelijke doorgaande lijn, al dan niet onder de noemer brede school of integrale kindcentra (IKC). Dit kan invloed hebben op de kwaliteit van de doorgaande lijn.

Naast bovenstaande vormen van samenwerking zijn er op diverse plaatsen ook pilots met startgroepen voor kinderen vanaf drie jaar met een leerkracht en een pedagogisch medewerker. De pilots zijn geëvalueerd door Oberon[6] en de

4 De G37 bestaan uit de G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) en de 33 grotere vve-gemeenten (Eindhoven, Tilburg, Enschede, Dordrecht, Arnhem, Schiedam, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Almere, Zaanstad, Breda, Helmond, Nijmegen, Amersfoort, Leiden, Venlo, Almelo, Ede, Apeldoorn, Deventer, Maastricht, Groningen, Lelystad, Heerlen, Delft, Emmen, Alkmaar, Zoetermeer, Sittard-Geleen, Zwolle, Leeuwarden, Hengelo en Haarlemmermeer).

5 In de G37 steeg het aantal voorscholen van ruim 800 tijdens de bestandsopname naar circa 1.700 tijdens de eindmonitor.

6 Oberon (2015). *Implementatie-onderzoek Startgroepen peuters, Eindrapportage: verslag van de derde en laatste meting*. Utrecht: Oberon.

Universiteit van Twente[7]. Dat betekent dat voorschoolse educatie verschillende verschijningsvormen gaat hebben. Ook dat heeft gevolgen voor de aansturing van vve door de gemeenten.

Peuters van statushouders
In steeds meer gemeenten worden peuters van statushouders opgevangen op voorscholen. De specifieke problematiek van deze kinderen vraagt om een deskundige aanpak van de pedagogisch medewerkers in de voorscholen waar zij niet altijd in voldoende mate voor zijn toegerust. Dat vraagt de nodige aandacht van gemeenten.

Transitie jeugdzorg
Per 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugdzorg[8]. Het doel daarvan is een snellere inzet van zorg op maat en een betere samenwerking rond gezinnen voor zorg aan kinderen die meer nodig hebben dan vve. Gemeenten werken daarvoor samen met zorgaanbieders en het onderwijs. Deze ontwikkeling heeft een relatie met het onderdeel 'externe zorg' op gemeentelijk niveau en op locatieniveau.

1.2.2 Toekomstige ontwikkelingen

Gewichtenregeling
Het ministerie van OCW herziet momenteel de gewichtenregeling. Er wordt nagedacht over nieuwe criteria op grond waarvan schoolbesturen en gemeenten worden gefinancierd voor het bestrijden van onderwijsachterstanden. Samen met de ontwikkeling in het onderwijsachterstandenbudget kan deze ontwikkeling gevolgen hebben voor de inzet en de beschikbaarheid van de middelen in gemeenten.

Onderwijsachterstandenbudget
De specifieke uitkering van onderwijsachterstandenbeleid is met een jaar verlengd. Dat betekent dat gemeenten ook in 2017 het onderwijsachterstandenbudget krijgen dat is gebaseerd op de teldatum van 1 oktober 2009. Daarna vindt er een bijstelling van het budget plaats. Ook is er een nieuwe verdeelsystematiek in ontwikkeling. Dat zal effect hebben op veel gemeenten en besturen[9].

Besluit basisvoorwaarden voorschoolse educatie
De GGD houdt toezicht op de basisvoorwaarden van voorschoolse educatie. Het besluit basisvoorwaarden voorschoolse educatie wordt bijgesteld door het ministerie van OCW. De basisvoorwaarden worden scherper geformuleerd, met name waar het gaat om de opleidingseisen van de pedagogisch medewerkers en het voorschoolse deel van het pedagogisch beleidsplan van de houders van kinderopvangorganisaties. Dit zal naar verwachting ten goede komen aan de kwaliteit van de voorschoolse educatie.

Toezicht Inspectie van het Onderwijs
Met ingang van 1 augustus 2017 houdt de inspectie bestuursgericht toezicht op het onderwijs. De basis van het nieuwe toezicht is waarborgen en stimuleren. Alle besturen en basisscholen worden elke vier jaar onderzocht. Er komt een nieuwe prestatieanalyse (voorheen kennis- en expertanalyse). De informatie die de besturen aanleveren wordt ter verificatie onderzocht.

---

7 Veer, I. e.a. (2016). *Effectonderzoek Pilot Startgroepen voor peuters. Eindrapportage 2016*. Enschede: Universiteit Twente
8 Staatsblad, jaargang 2014, nr. 105.
9 Kamerbrief S. Dekker, 22-6-2016, nr. 928123.

Ook het toezicht op de voor- en vroegschoolse educatie verandert. Het toezicht op de vroegschoolse educatie maakt deel uit van het toezicht op het primair onderwijs en is integraal onderdeel van het waarderingskader voor primair onderwijs. Voor voorschoolse educatie is een zelfstandig kader ontwikkeld dat de inspectie gebruikt bij het signaalgestuurde toezicht en het stelseltoezicht op de voorschoolse educatie.

In de Staat van het Onderwijs doet de inspectie jaarlijks verslag van de kwaliteit van de voorschoolse educatie in Nederland.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de kwaliteit van het gemeentelijk vve-beleid in 2015/2016. Daarnaast wordt ingegaan op de ontwikkeling die het gemeentelijk vve-beleid sinds de bestandsopname heeft doorgemaakt. Hoofdstuk 3 beschrijft de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen. Ook in dit hoofdstuk wordt de kwaliteitsontwikkeling sinds de bestandsopname beschreven. Beide hoofdstukken worden afgesloten met conclusies en 'lessen voor de toekomst'. Daar gaan we in op mogelijke verklaringen voor de bevindingen en geven we aandachtspunten voor de toekomst. Hoofdstuk 4 beschrijft de uitkomsten van het verdiepingsonderzoek dat de inspectie naast deze eindmonitor uitvoerde.

2. Kwaliteit van vve op gemeentelijk niveau in de G37

2.1 Werkwijze

Iedere G37-gemeente heeft een digitale vragenlijst ingevuld ter voorbereiding op de eindmonitor. De inspectie heeft deze vragenlijst geverifieerd aan de hand van door de gemeente aangeleverde beleidsdocumenten en in een gesprek met de vve-betrokkenen van de gemeente. Van iedere gemeente heeft de inspectie de kwaliteit van het vve-beleid beoordeeld en verwoord in een rapport. Daarbij hanteerde de inspectie hetzelfde kader als tijdens de bestandsopname en tijdens de tussenmonitor. De indicatoren zijn gelijk aan het waarderingskader van de bestandsopname. De onderliggende criteria zijn voor de tussenmonitor op onderdelen geherformuleerd naar aanleiding van de ervaringen met de bestandsopname. De indicatoren en de criteria zijn na de tussenmonitor niet gewijzigd.

Het gemeentelijk vve-beleid wordt op de volgende indicatoren beoordeeld[10]:

VVE-BELEIDSCONTEXT	
1a1	Definitie doelgroepkind
1a2	Bereik
1a3	Toeleiding
1a4	Ouders
1a5	Integraal vve-programma
1a6	Externe zorg
1a7	Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen
1a8	Doorgaande lijn
1a9	Resultaten

[10] Voor het volledige toezichtkader met indicatoren, de onderliggende criteria en de verwijzing naar de wetsartikelen zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezichtkaders/inhoud/toezichtkaders-voor--en-vroegschoolse-educatie.

1b	Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau
1c	Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau
VVE-CONDITIES	
2a	De gemeente heeft geregeld dat de GGD de basiskwaliteit van de voorscholen beoordeelt
2b	Er is een gemeentelijk subsidiekader

De indicatoren worden beoordeeld met de volgende kwalificaties[11]:

'4' voorbeeld voor anderen; meer dan een voldoende
'3' voldoende
'2' wenselijk verbeterpunt; wel voldaan aan de wettelijke vereisten, maar nog niet voldoende
'1' noodzakelijk verbeterpunt; niet voldaan aan de wettelijk vereisten

2.2 Vve-beleidscontext

Deze paragraaf beschrijft de resultaten van de kwaliteit van de gemeentelijke beleidscontext. In de onderstaande tabel staat een overzicht van de uitkomsten van de eindmonitor. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen met de oordelen per gemeente.

Tabel 2.2a. Overzicht van de oordelen van de inspectie op gemeentelijk niveau in de G37 tijdens de eindmonitor[12]

	'2'	'3'	'4'
1a1 Definitie doelgroepkind		24%	76%
1a2 Bereik	5%	57%	38%
1a3 Toeleiding		38%	62%
1a4 Ouders	22%	24%	54%
1a5 Integraal vve-programma		51%	49%
1a6 Externe zorg	5%	68%	27%
1a7 Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen	16%	46%	38%
1a8 Doorgaande lijn	3%	57%	41%
1a9 Resultaatafspraken	5%	62%	30%
1b Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau	5%	14%	81%
1c Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	8%	49%	43%

In geen enkele gemeente zijn 'noodzakelijke verbeterpunten' ('1') geconstateerd. Daarom is deze kwalificatie niet in de bovenstaande tabel opgenomen. Bij het merendeel van de gemeenten is de kwaliteit van het gemeentelijk vve-beleid op de verschillende indicatoren voldoende of geldt hierbij zelfs dat zij een voorbeeld voor anderen zijn. Hierbij treedt variatie tussen de indicatoren op: alle gemeenten hanteren inmiddels een definitie van doelgroepkind, hebben voldoende zicht op de toeleiding van de doelgroepkinderen naar de locaties en voeren hun vve-coördinatie op gemeentelijk niveau voldoende uit. Echter, verbetering is mogelijk op het gebied

11 Zie voor een verdere uitwerking: het volledige toezichtkader met indicatoren, de onderliggende criteria en de verwijzing naar de wetsartikelen zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezichtkaders/inhoud/toezichtkaders-voor--en-vroegschoolse-educatie.

12 Voor de rapporten per gemeente zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/voor-en-vroegschoolse-educatie/inhoud/kwaliteit-vve-per-gemeente.

van ouderbetrokkenheid bij 22 procent van de gemeenten en op het gebied van de interne kwaliteitszorg bij 16 procent van de gemeenten.

In de paragrafen 2.2.1 tot en met 2.2.11 wordt nader ingegaan op de bevindingen van de inspectie per indicator. Daarnaast belicht de inspectie de ontwikkeling van de kwaliteit van vve door de bevindingen van de bestandsopname, tussenrapportage en eindmonitor te beschrijven. Bij iedere indicator wordt een goed voorbeeld gegeven van een gemeente, zoals beschreven in het kwaliteitsrapport van de betreffende gemeente.

2.2.1 *Definitie doelgroepkind*

De specifieke uitkering onderwijsachterstanden wordt vastgesteld via een verdeelsleutel op basis van de gewichtenregeling. Op basis van het aantal vier- en vijfjarigen met laagopgeleide ouders in een gemeente op 1 oktober 2009 wordt de bekostiging van vve bepaald[1 3]. De gemeente kan de gewichtenregeling hanteren voor de definitie van de doelgroep in de gemeente. Een gemeente kan er echter ook voor kiezen om nog aanvullende criteria te hanteren voor de doelgroepdefinitie, zoals het risico op een (ontwikkelings)achterstand of de taal die thuis wordt gesproken.

Figuur 2.2a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Definitie doelgroepkind' van bestandsopname tot eindmonitor

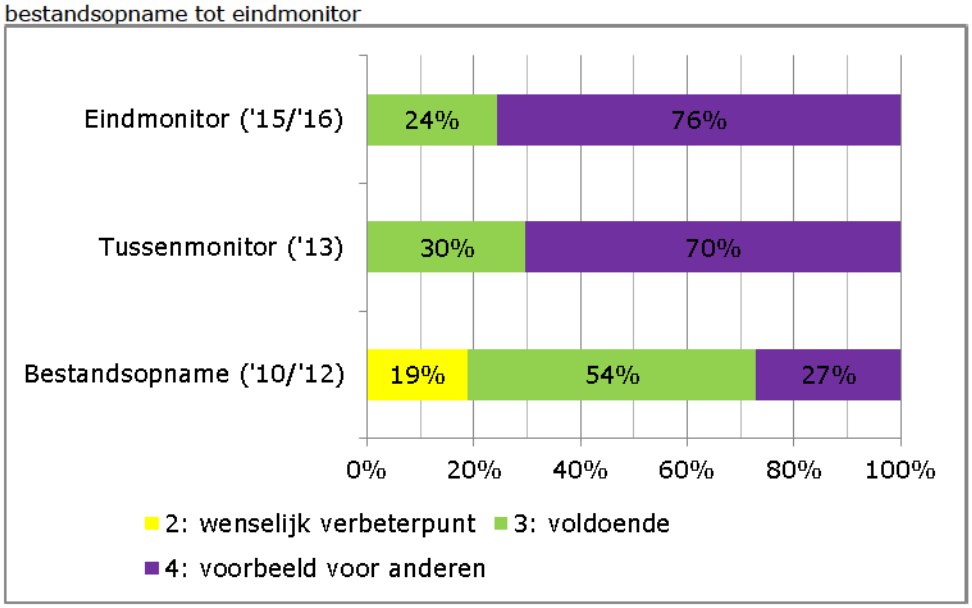

Er is een positieve ontwikkeling op de indicator 'Definitie doelgroepkind'. In 2013 bleek al dat het merendeel van de gemeenten een uitgebreide doelgroepdefinitie hanteerde. In 2015/2016 is het percentage gemeenten dat een uitgebreide doelgroepdefinitie hanteert licht toegenomen. Van de gemeenten heeft 76 procent ook een doelgroepdefinitie voor doelgroepkleuters of heeft in de doelgroepdefinitie opgenomen dat ook een geconstateerde ontwikkelingsachterstand van een kind kan leiden tot een doelgroepindicatie.

1 3 Met ingang van 1 januari 2011 werd de specifieke uitkering voor het onderwijsachterstandenbeleid ingevoerd. Deze is gebaseerd op de teldatum van 1-10-2009. Deze uitkering is steeds verlengd, waarbij de teldatum 1-10-2009 gehanteerd bleef.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Enschede in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'In de gemeente Enschede is gekozen voor een brede doelgroepdefinitie die geldt voor peuters. De criteria (waarbij ook een combinatie mogelijk is) zijn als volgt geformuleerd:

- *Thuistaal niet Nederlands of dialect;*
- *Taalontwikkeling niet voldoende volgens Van Wiechen ontwikkelingsonderzoek en/of SNELtest;*
- *Opleidingsniveau beide ouders/verzorgers is laag;*
- *Op indicatie peuterspeelzaal of kinderdagverblijf;*
- *Professionele inschatting.*

[…]

Deze indicator is een 'voorbeeld voor anderen' omdat een kind ook 'doelgroepkind' kan zijn op basis van de feitelijk geconstateerde achterstanden na observaties e.d. aan het begin van de voorschool.'

2.2.2 *Bereik*

Het bereik valt uiteen in twee onderdelen, namelijk het gerealiseerde aanbod en het gerealiseerde bereik. Hieronder volgt een toelichting hierop.

Onder het gerealiseerde aanbod wordt verstaan het aantal kindplaatsen met voorschoolse educatie in een gemeente. De gemeenten worden bekostigd om minimaal dit aanbod te realiseren. De bekostiging is gebaseerd op het aantal vier- en vijfjarigen met laagopgeleide ouders in een gemeente. Het aantal 2,5- en driejarige kinderen met laagopgeleide ouders in een gemeente bedraagt 75 procent van het aantal vier- en vijfjarigen met laagopgeleide ouders in een gemeente. Voor dat aantal peuters moet de gemeente kindplaatsen realiseren op de voorscholen. De inspectie beoordeelt of er voldoende kindplaatsen zijn. Om te kunnen bepalen of een gemeente voldoende kindplaatsen aanbiedt, is het van belang dat een gemeente weet hoeveel kindplaatsen er zijn. De indicator 'Bereik' wordt met een voldoende beoordeeld als het gerealiseerde aanbod op orde is.

Bij het gerealiseerde bereik gaat het erom of voldoende doelgroepkinderen vve krijgen. Niet alle doelgroepkinderen gaan naar een voorschool en ook niet-doelgroepkinderen kunnen op een voorschool zitten. De inspectie vindt het gerealiseerde bereik voldoende als 90 procent van de doelgroepkinderen deelneemt aan vve. Daarbij houdt de inspectie er rekening mee dat een deel van de doelgroepkinderen ondanks de inspanningen van de gemeente niet bereikt wordt[14]. De indicator 'Bereik' wordt met een 'voorbeeld voor anderen' beoordeeld als het gerealiseerde aanbod en het gerealiseerde bereik op orde zijn.

Bereik in cijfers

In de vragenlijsten die de inspectie aan de G37 heeft gestuurd, heeft zij gevraagd naar het aantal kindplaatsen in de gemeente, het aantal doelgroepkinderen en het aantal bereikte doelgroepkinderen op 1-10-2013 en 1-10-2014[15]. In tabel 2.2b worden de gegevens uit de vragenlijsten weergegeven.

14 De inspanningen van de gemeente om zo veel mogelijk doelgroepkinderen te bereiken met vve wordt beoordeeld bij 1a3 Toeleiding.

15 Op het moment van versturen van de vragenlijst waren de gegevens van 1-10-2015 nog niet beschikbaar.

Tabel 2.2b. Bereik in cijfers

(N=31)	Aantal voorschoolse plaatsen	Aantal doelgroeppeuters volgens gewichtenregeling	Aantal doelgroeppeuters volgens eigen doelgroepdefinitie	Bereikte doelgroeppeuters volgens de eigen doelgroepdefinitie
2013	39.600	11.760	32.271	22.654 (van de 32.271 (71%))
2014	40.585	10.890	31.037	24.065 (van de 31.037 (78%))

Bron: Inspectie van het Onderwijs

Wat opvalt is dat het aantal aangeboden voorschoolse plaatsen tussen 2013 en 2014 is toegenomen. Daarentegen is het aantal doelgroeppeuters zoals bepaald op basis van de gewichtenregeling en op basis van de eigen gemeentelijke definitie tussen 2013 en 2014 juist afgenomen. Het totaal aantal voorschoolse plaatsen in de G37 is zowel in 2013 als in 2014 ruim voldoende voor het aantal doelgroepkinderen[16].

Het totale gerealiseerde bereik is toegenomen van 71 procent in 2013 naar 78 procent in 2014. Deze gegevens zijn gebaseerd op de gemeenten waarvan gegevens beschikbaar zijn. Hieronder wordt beschreven hoe het gerealiseerde aanbod en het gerealiseerde bereik in de gemeenten door de inspecteurs zijn beoordeeld. Voor de beoordeling van indicator 1a2 'Bereik' zijn de meest recente gegevens van de gemeenten gebruikt die tijdens het onderzoek beschikbaar waren.

De gegevens over het aantal bereikte doelgroeppeuters is in alle gemeenten gebaseerd op de gemeentelijke doelgroepdefinitie. Het gerealiseerde bereik is daarom berekend op basis van de gemeentelijke doelgroepdefinitie. Dat betekent daarom ook dat aan het gerealiseerde bereik geen absolute waarde gehecht kan worden; een kind kan in de ene gemeente wel als een doelgroepkind worden geïndiceerd en in een andere gemeente niet.

Het bepalen van het gerealiseerde bereik blijkt nog steeds niet eenvoudig. Dat komt in de eerste plaats doordat gemeenten hun eigen doelgroepdefinitie hanteren. De inspectie maakt daarom in de berekeningen van het bereik onderscheid tussen het bereik volgens de gewichtenregeling en het bereik volgens de eigen doelgroepdefinitie van de gemeenten.

In de tweede plaats zijn nog niet alle gemeenten erin geslaagd om volledige bereikgegevens aan te leveren. Daarvoor zijn meerdere redenen aan te geven. Zo heeft er mede door de harmonisatie van de kinderopvang een verschuiving plaatsgevonden in de aanbieders van voorschoolse educatie en zijn er faillissementen geweest in de kinderopvangsector. Daardoor was het voor een aantal gemeenten niet mogelijk om de gegevens over het bereik met terugwerkende kracht te verzamelen. Daarnaast waren de gegevensbestanden van de gemeenten niet toereikend. Hoewel deze systemen in de laatste jaren steeds meer verbeterd zijn, betekent dit dat in een aantal gemeenten de (oudere) gegevens nog niet in bestanden zijn opgenomen. De gegevens over het gerealiseerde bereik in 2013 ontbreken hierdoor in een zestal gemeenten.

Om een vergelijking van de gegevens op de verschillende meetmomenten mogelijk te maken, zijn in tabel 2.2b. alleen de gegevens van de gemeenten meegenomen die gegevens van 2013 én 2014 volledig hebben aangeleverd.

16 Zowel voor het aantal doelgroepkinderen volgens de gewichtenregeling als volgens de gemeentelijke doelgroepdefinitie.

Bereik in oordelen

Figuur 2.2b. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Bereik' van bestandsopname tot eindmonitor

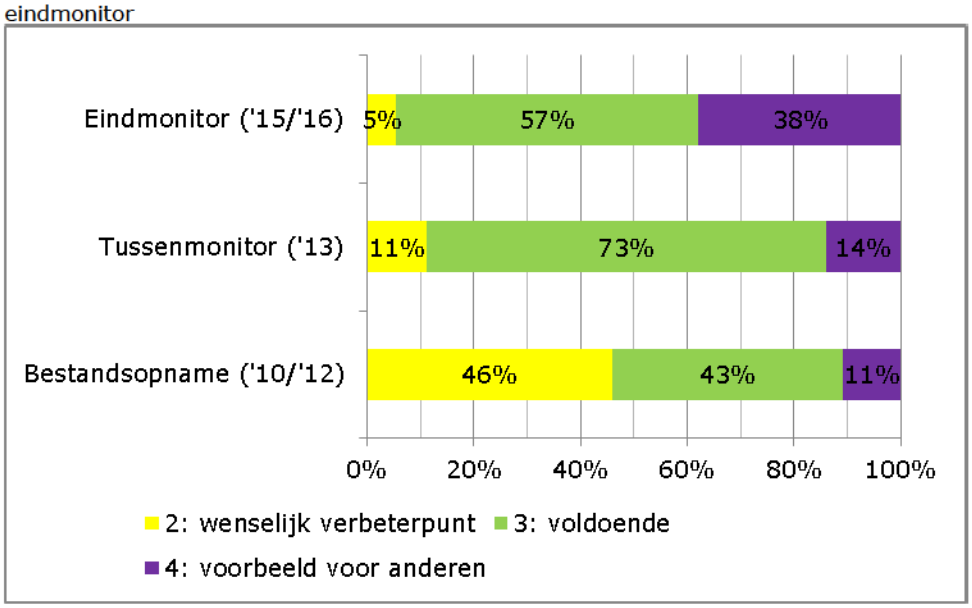

Ten tijde van de eindmonitor is in 5 procent van de gemeenten 'Bereik' nog een verbeterpunt. Deze gemeenten hebben door de harmonisatie van de kinderopvang onvoldoende zicht op het aantal voorschoolse plaatsen en het aantal doelgroepkinderen op de aanwezige voorschoolse plaatsen.

Er is echter wel sprake van een verbetering ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. Met name het percentage gemeenten dat een 'voorbeeld voor anderen' is, is sinds de tussenmonitor toegenomen. Bijna 40 procent van de gemeenten bereikt minimaal 90 procent van de doelgroepkinderen (volgens eigen definitie of gewichtenregeling).

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Deventer in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'Zoals hiervoor beschreven heeft de gemeente op 1 oktober 2013 en ook op 1 oktober 2014 in totaal 435 vve-plaatsen gerealiseerd. De gemeente geeft in de vragenlijst aan dat het aantal doelgroeppeuters dat daadwerkelijk deelnam aan voorschoolse educatie op 1 oktober 2013 in totaal 575 bedroeg en op 1 oktober 2014 in totaal 571. Dat komt doordat de gemeente alle kinderen die in aanmerking komen daadwerkelijk een plek biedt met voorschoolse educatie. Er is geen plafond gesteld. Het betekent dus dat de doelgroep in 2013 en 2014 groter was dan vooraf geschat. Het lijkt erop dat de gemeente alle peuters in beeld heeft en dat meer dan 90 procent ook daadwerkelijk deelneemt aan voorschoolse educatie.

- *In de brochure 'VVE in Deventer, VVE in 2013-2014: effecten in beeld' staat dat het bereik in 2014 in totaal 92 procent was.*
- *Uit de concept monitor 2014-2015 blijkt dat het bereik in 2015 in totaal 97 procent was. In 2015 heeft de gemeente in totaal 656 doelgroeppeuters bereikt.*

In aanvulling daarop zijn de voorscholen ook tijdens de zomervakantie 4 weken per jaar, 14 uur per week, geopend. Dit heet de 'zomer(voor)school'. Hierdoor kunnen doelgroeppeuters ook in de zomer naar de voorschool en is minder sprake van terugval in ontwikkeling van deze peuters.'

2.2.3 *Toeleiding*

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een goede toegankelijkheid van en een goede toeleiding naar voor- en vroegschoolse educatie, zodat zoveel mogelijk kinderen bereikt kunnen worden. Ook is het hun taak om de kinderen die niet deelnemen in ieder geval in beeld te brengen, evenals de redenen van niet-deelname aan voorschoolse educatie. Om dat mogelijk te maken moeten gemeenten afspraken maken met de betrokken partners, zoals kinderopvangorganisaties, schoolbesturen en consultatiebureaus. Daarbij is het belangrijk om ook vast te leggen wie verantwoordelijk is voor de toeleiding van doelgroepkinderen naar voorschoolse educatie.

Figuur 2.2c. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Toeleiding' van bestandsopname tot eindmonitor

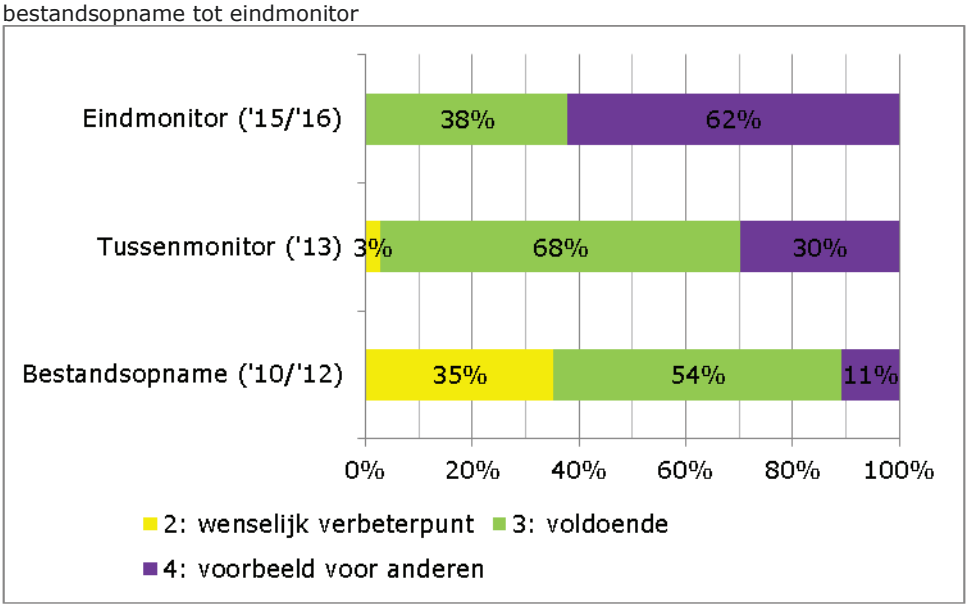

Tijdens de tussenmonitor was de toeleiding ten opzichte van de bestandsopname al verbeterd, maar waren er nog wel verbeterpunten. In de periode van tussenrapportage tot de eindrapportage heeft er een forse verbetering plaatsgevonden. Nu is de toeleiding in alle gemeenten 'voldoende' en in ruim de helft van de gemeenten is het zelfs een 'voorbeeld voor anderen'. Alle gemeenten hebben afspraken gemaakt over wie er wanneer verantwoordelijk is voor de toeleiding van doelgroeppeuters naar voorschoolse educatie. Daarnaast heeft de meerderheid van de gemeenten zicht op de doelgroepkinderen die zij niet bereiken met voorschoolse educatie (non-bereik) en de redenen van dit non-bereik. Bovendien wordt de uitvoering van de toeleiding geëvalueerd.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Breda in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De toeleiding naar een vve-plaats gebeurt binnen de gemeente Breda aan de hand van een strak stappenschema waarbinnen de jeugdverpleegkundige een cruciale rol

heeft:

- *Tijdens het postnataal huisbezoek wordt geïnformeerd naar het opleidingsniveau van de ouders en eventueel al een toeleidingsformulier ingevuld en verzonden naar het registratiepunt;*
- *Bij 6 maanden wordt reeds met ouders gesproken over deelname aan het 7,5 maanden groepsconsult als onderdeel van vve;*
- *Bij 7,5 maand vindt een groepsconsult plaats waarbij het stimuleren van de taalontwikkeling centraal staat;*
- *Bij 14 maanden worden ouders geïnformeerd over Dreumes Spel Thuis en het huisbezoek van de jeugdverpleegkundige dat daarmee samenhangt;*
- *Bij 16 maanden legt de jeugdverpleegkundige een huisbezoek af samen met de spelbegeleidster van Dreumes Spel Thuis. Deze begeleidster zal gedurende tien weken wekelijks begeleiding aan huis geven om ouders bewust te maken van en te helpen met hun rol bij de ontwikkeling van hun kind;*
- *Bij 20 maanden bespreekt de coördinator van het registratiepunt de aanmelding van de peuter bij een voorschool. Indien ouders hierin niet mee gaan worden achtereenvolgens nog de jeugdverpleegkundige (opnieuw), de jeugdarts en tot slot de CJG'er ingeschakeld.*

Het registratiepunt verzamelt alle gegevens, onderhoudt nauwe contacten met alle betrokkenen en verstuurt de toeleidingsformulieren naar betreffende kinderopvanglocatie. In overleg kan bij overaanmelding voor een bepaalde voorschool bekeken worden of op een andere voorschool wel plaats is.'

2.2.4 *Ouders*

Actieve ouderparticipatie is een belangrijk instrument bij de bestrijding van ontwikkelingsachterstanden van kinderen. Daarom is het van belang dat de gemeente effectief beleid inzet om ouderparticipatie te stimuleren. Daarvoor is het nodig dat zij het ouderbeleid afstemt op de kenmerken van de ouders in de gemeente en op de hulpvragen van ouders. Op basis daarvan kan de gemeente effectieve doelen stellen en concrete afspraken maken met de betrokkenen over de gewenste resultaten van de ouderparticipatie.

Figuur 2.2d. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Ouders' van bestandsopname tot eindmonitor

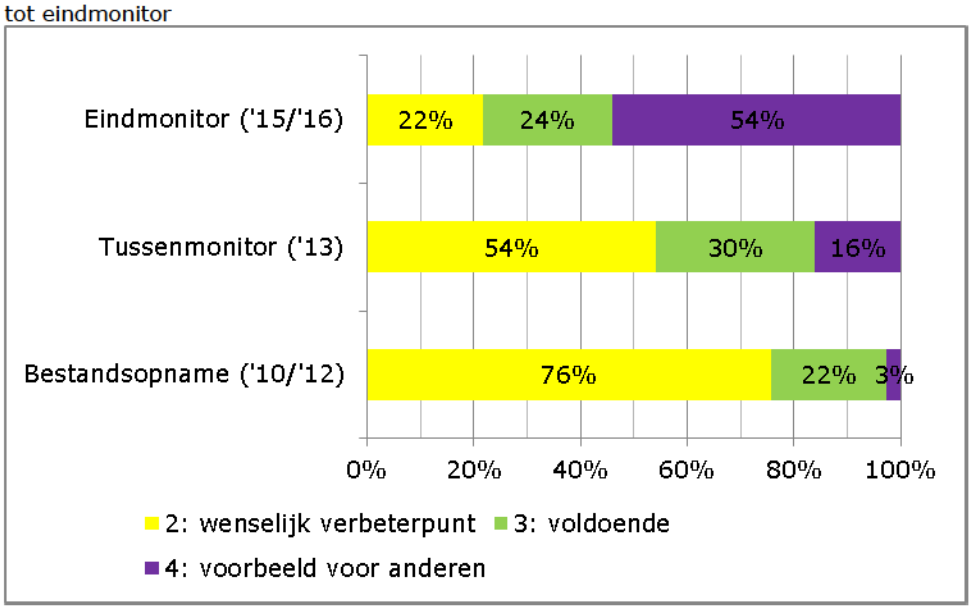

Hoewel het ouderbeleid is verbeterd ten opzichte van de bestandopname en de tussenmonitor zijn er in 22 procent van de gemeenten nog steeds verbeteringen mogelijk. De meeste gemeenten waar verbetering van het ouderbeleid mogelijk is, hebben geen analyse van de ouderpopulatie. Bovendien ontbreken in deze gemeenten concrete doelen en afspraken over het ouderbeleid.
Opvallend is dat ook ruim de helft van de gemeenten een 'voorbeeld voor anderen' is als het gaat om ouderbeleid. Deze gemeenten hebben het educatief partnerschap met de ouders uitgewerkt en inhoud gegeven. Wat het ouderbeleid betreft kunnen de G37 dus nog van elkaar leren.

In hoofdstuk 3 wordt nader beschreven hoe het ouderbeleid op gemeentelijk niveau op de voor- en vroegscholen wordt vormgegeven.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Utrecht in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De invoering van ouderbeleid is door de gemeente Utrecht gedefinieerd binnen de pdca-cyclus, waar planning, uitvoering, evaluatie en monitoring van uitgangspunten, aanpakken en effecten centraal staat.
De gemeente heeft concrete doelen en verwachtingen geformuleerd en daagt de betrokken partijen uit om deze op gestelde momenten te realiseren.'

2.2.5 *Integraal vve-programma*

Gemeenten moeten ervoor zorgen dat voorscholen gebruikmaken van een integraal vve-programma. In dat programma moet de taalontwikkeling, de rekenontwikkeling, de motorische ontwikkeling en de ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden van peuters aan bod komen. De voorscholen kunnen ook verschillende programma's inzetten voor de afzonderlijke ontwikkelingsgebieden.

Daarnaast moeten gemeenten afspraken maken over het gebruik van een kindvolgsysteem in de voorscholen om de brede ontwikkeling van peuters te volgen.

Figuur 2.2e. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Integraal vve-programma' van bestandsopname tot eindmonitor

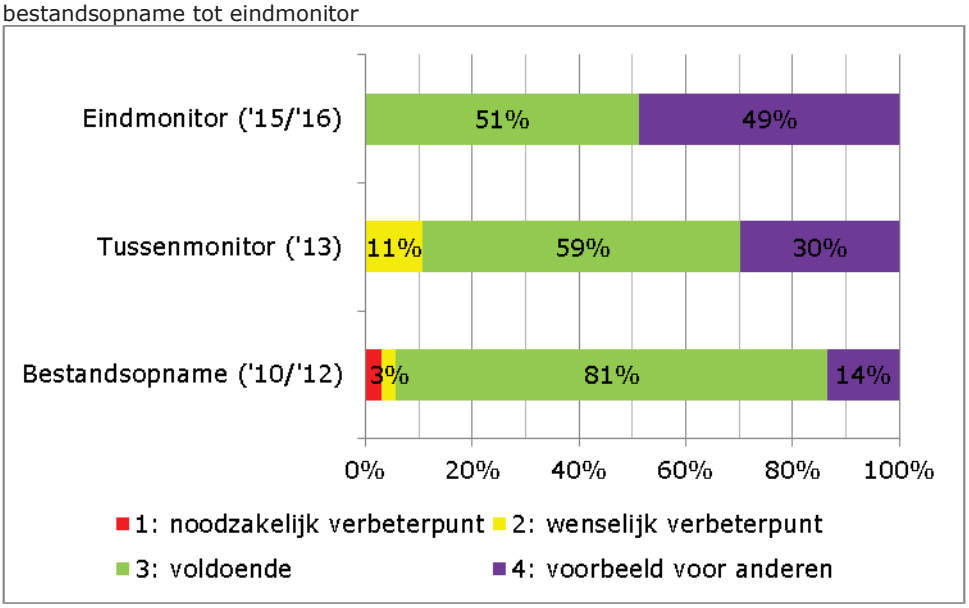

Duidelijk zichtbaar is de verbetering tijdens de eindmonitor: alle gemeenten hebben afspraken gemaakt over het gebruik van een integraal vve-programma en het gebruik van een kindvolgsysteem op de voorscholen.

In hoofdstuk 3 wordt nader beschreven hoe het integraal vve-programma op de voor- en vroegscholen uitgevoerd wordt.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Nijmegen in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'Inmiddels maken alle vve-locaties in Nijmegen gebruik van een integraal programma, dat voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Dit was in 2013 duidelijk minder het geval. De noodzakelijke overstap is vrijwel overal afgerond, evenals de daarvoor gewenste scholing om daar zo efficiënt en effectief mogelijk mee te kunnen omgaan. Na de audits hebben ook de vroegscholen die nog niet werkten met een integraal programma een methode gekozen en is de implementatie daarvan gestart in het schooljaar 2015-2016.
Slechts een enkele locatie werkt met programma's waarbij ze zelf moeten zorgen voor een integrale benadering, met voldoende dwarsverbanden tussen de vier verschillende aandachtsgebieden. Uit de evaluaties blijkt dat ze dat ook doen.'

2.2.6 *Externe zorg*

In het kader van integraal jeugdbeleid zijn gemeenten verantwoordelijk voor een sluitend netwerk van zorgverleners. Daardoor kunnen kinderen op effectieve en efficiënte wijze de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben om zich optimaal te ontwikkelen. Voor peuters die meer nodig hebben dan voorschoolse educatie is een goed functionerend netwerk noodzakelijk. Het is daarbij van belang dat betrokkenen weten welke procedures zij moeten volgen, bij wie ze terecht kunnen en wie de verantwoordelijkheid en regie heeft.

Figuur 2.2f. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Externe zorg' van bestandsopname tot eindmonitor

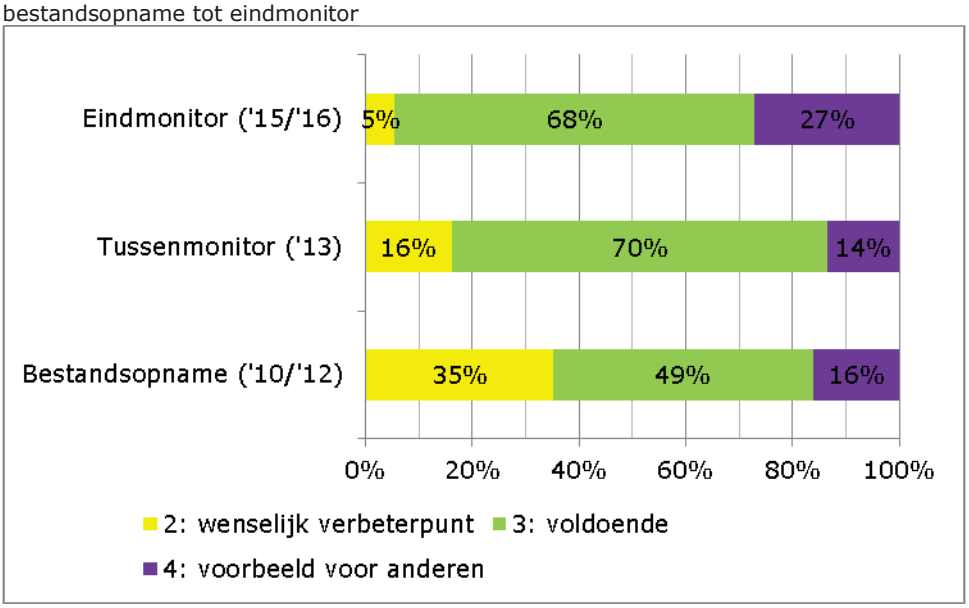

Ten tijde van de eindmonitor is in de meeste gemeenten (68 procent) de externe zorg 'voldoende'. Ruim een kwart van de gemeenten is een 'voorbeeld voor anderen'. In deze laatste gemeenten wordt actief beleid gevoerd om wachtlijsten te voorkomen en wordt de inhoud en de effectiviteit van de externe zorgstructuur

geëvalueerd. In twee gemeenten heeft de aanpassing van de externe zorgstructuur in wijkteams nog niet geleid tot een voldoende oordeel. Dat komt omdat de voorschoolse educatie nog niet is betrokken bij de wijkteams of omdat de wijkteams nog niet volledig actief zijn.
Veel gemeenten hebben naar aanleiding van de transitie jeugdzorg de externe zorgstructuur opnieuw vormgegeven. Bovendien hebben de samenwerkingsverbanden in de gemeenten een duidelijker rol gekregen.

In hoofdstuk 3 wordt nader beschreven hoe de externe zorg op gemeentelijk niveau op de voor- en vroegscholen wordt vormgegeven.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Helmond in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De opvoedondersteuners bekijken eerst wat ouders zelf kunnen, met behulp van hun omgeving, en vervolgens wat er aanvullend nodig is. Zij bieden, zo nodig, zelf ondersteuning en kunnen bij complexe situaties doorzetten naar andere hulpverleners. Bij opvoedondersteuners is overigens geen sprake van een wachtlijst.
Onderdeel van de gemeentelijke monitor is dat de functie en effectiviteit van de externe zorgvoorzieningen daar onderdeel van uitmaken. Dit is zeker ook wenselijk gezien de afspraken die gemeenten hebben moeten maken vanwege de transitie in de jeugdzorg.'

2.2.7 Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen

Het effect van vve is in grote mate afhankelijk van de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen. Daarbij gaat het om de pedagogische, educatieve vaardigheden van de pedagogisch medewerkers en leerkrachten, het aanbod van vve-activiteiten en de zorg en begeleiding aan peuters en kleuters die extra ondersteuning of uitdaging nodig hebben. Het is van belang dat gemeenten zicht hebben op de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen in de gemeente. Daarom moeten zij afspraken maken met de houders van voorscholen en met schoolbesturen over de wijze waarop de houders en de schoolbesturen zicht houden op de kwaliteit van vve. Ook zijn afspraken nodig over hoe locaties die kwaliteit verbeteren en borgen en zich daarover aan de gemeente verantwoorden.

Figuur 2.2g. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen' van bestandsopname tot eindmonitor

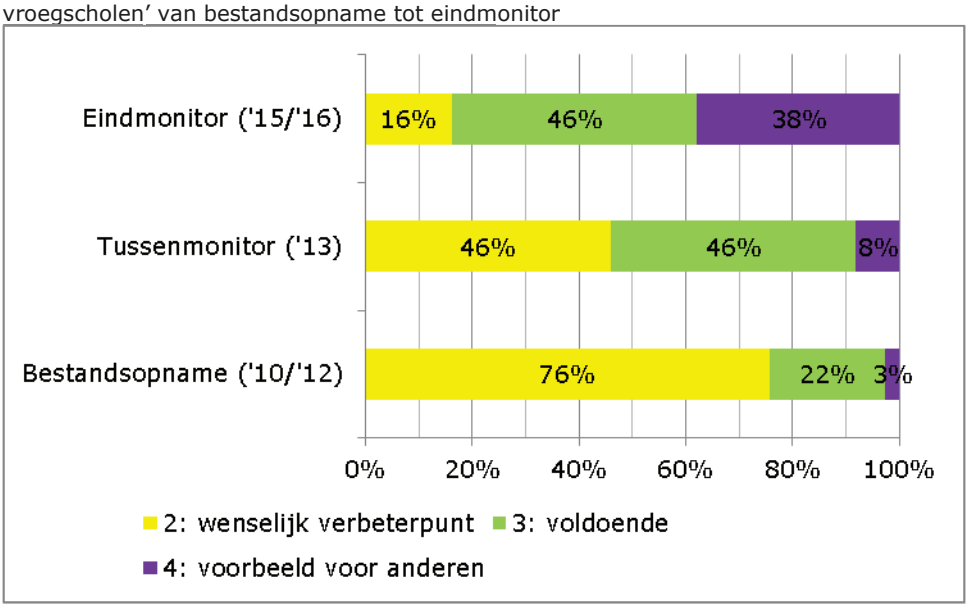

Tijdens de bestandsopname hadden veel gemeenten nog geen afspraken over de wijze waarop de voor- en vroegscholen zicht hielden op de kwaliteit van vve. In de tussenmonitor constateerde de inspectie dat nog steeds de helft van de gemeenten geen afspraken daarover had gemaakt. Dat is nu verbeterd: in 16 procent van de gemeenten is de 'Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen' nog een verbeterpunt. In de meeste van deze gemeenten zijn geen heldere afspraken gemaakt met de voor- en vroegscholen over de wijze waarop zij hun eigen kwaliteit evalueren, verbeteren en borgen. In twee gemeenten zijn deze afspraken wel gemaakt, maar zijn de afspraken te impliciet of vrijblijvend en wordt niet gecontroleerd of de voor- en vroegscholen aan de afspraken voldoen.

Opvallend is dat 38 procent van de gemeenten een 'voorbeeld voor anderen' is als het gaat om het maken van afspraken over de interne kwaliteitszorg van voor- en vroegscholen. Met de afspraken over de kwaliteitsnormen waaraan de voor- en vroegscholen moeten voldoen en een regelmatige terugkoppeling van de voor- en vroegscholen, hebben deze gemeenten goed zicht op de kwaliteit van vve in de voor- en vroegscholen in hun gemeente.

In hoofdstuk 3 wordt de kwaliteitszorg op de voor- en vroegscholen beschreven.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Arnhem in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De gemeente heeft afspraken met de houderorganisaties over het aansturen en volgen van en het rapporteren over onder meer de te leveren kwaliteit van vve, over de groepsgrootte, over het aanbod en over het aantal hbo-opgeleiden op de groep. De uitvoering van vve wordt gemonitord via gesprekken van de stedelijk coördinator met vertegenwoordigers, bezoeken aan de locaties, verplichte deelname aan opleidings- en coachingstrajecten van de (pedagogisch) medewerkers en dataverzameling over de vve-locaties onder leiding van stichting PAS. De interne kwaliteitscyclus van de voor- en vroegscholen hangt in Arnhem dus nauw samen met de interne kwaliteitscyclus van de houderorganisaties. De dataverzameling van stichting PAS heeft tot doel de uitvoering van het

gemeentelijk vve-beleid te checken en helder te maken waar bijstelling of intensivering nodig is. Recente voorbeelden daarvan zijn de verdiepingsslag die de gemeente maakt op het gebied van ouderbetrokkenheid en de wijze waarop de wijkteams externe zorg in specialistische instellingen willen organiseren.'

2.2.8 *Doorgaande lijn*

Een doorgaande lijn voor kinderen van de voorschool naar groep 1 draagt bij aan een ononderbroken ontwikkeling van kinderen. Het is daarom belangrijk dat een gemeente gericht beleid ontwikkelt om de doorgaande lijn te optimaliseren. Daarbij gaat het zowel om beleid ten aanzien van de (warme) overdracht van kindgegevens als om beleid ten aanzien van de inhoudelijke afstemming van het aanbod, de participatie van ouders, de inrichting van de zorg en begeleiding en het pedagogisch en educatief handelen op de voorschool en de vroegschool.

Figuur 2.2h. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Doorgaande lijn' van bestandsopname tot eindmonitor

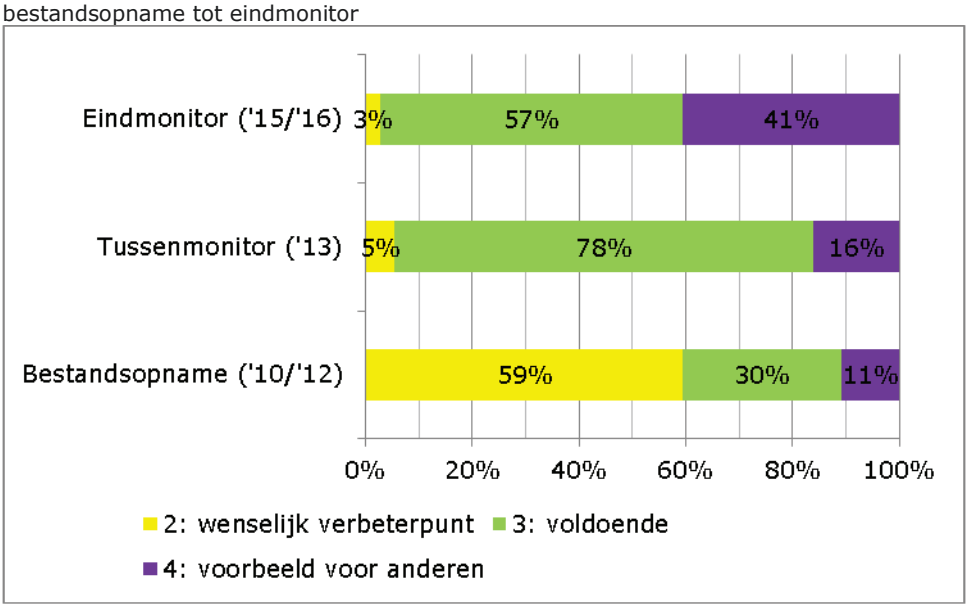

Uit de tussenmonitor bleek al dat de meeste gemeenten afspraken hadden gemaakt over de doorgaande lijn. Dat is in de eindmonitor nog verbeterd; slechts één gemeente heeft nog geen eenduidige afspraken over de overdracht kindgegevens. Daarnaast zijn meer gemeenten een 'voorbeeld voor anderen' dan tijdens de bestandsopname en de tussenmonitor. Zij hebben naast afspraken over de (warme) overdracht van kinderen van de voorschool naar vroegschool ook afspraken gemaakt over de inhoudelijk doorgaande lijn.

In hoofdstuk 3 wordt beschreven in hoeverre het beeld van het gemeentelijk vve-beleid ten aanzien van de doorgaande lijn overeenkomt met de doorgaande lijn op de voor- en vroegscholen.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente 's-Hertogenbosch in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'Ten opzichte van 2013 is 's-Hertogenbosch nog steeds een voorbeeld voor andere steden. Alle voorscholen maken deel uit van een kindcentrum 0-13. Deze centra leggen een gezamenlijke visie op onderwijs en educatie vast. Daarnaast worden

afspraken gemaakt over de overdracht van kinderen, de coördinatie van vve, het aanbod, de ouderbetrokkenheid en de inrichting van de zorg.
Sinds 2013 is de doorgaande lijn op enkele onderdelen nog verder versterkt. Zo is er nu sprake van een doorgaande lijn in de zorgstructuur door onder andere de structurele inzet van de intern begeleiders van de basisschool voor de kinderen van 0-4 jaar.
Ook zijn er enkele locaties waar leerkrachten (hbo'ers) van de basisschool en pedagogisch medewerkers samen in een groep werken (startgroepen).'

2.2.9 *Resultaten*

Volgens de Wet op het primair onderwijs (art. 167, lid 1b) is de gemeente verplicht afspraken te maken met de schoolbesturen over de resultaten van vroegschoolse educatie. Welke resultaten behaald moeten worden, kan per gemeente verschillen. De afspraken moeten erop gericht zijn om achterstanden bij (doelgroep)kinderen te verminderen, zodat deze kinderen met een kleinere achterstand in groep 3 kunnen starten. Bovendien moeten de resultaten meetbaar zijn en ook gemeten worden.

Figuur 2.2i. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Resultaten' van bestandsopname tot eindmonitor

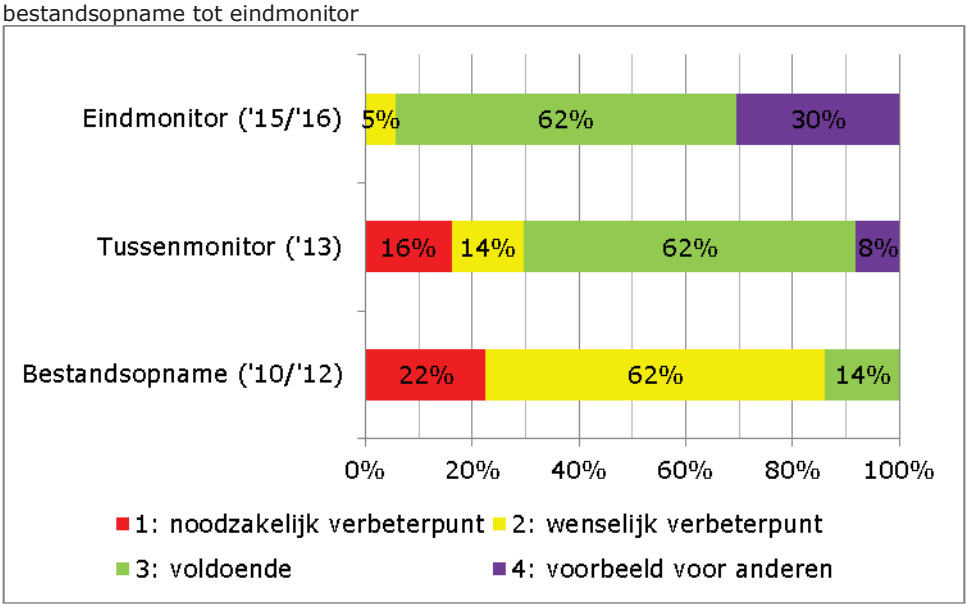

De inspectie constateert dat indicator 1a9 'Resultaten' verbeterd is. Er zijn geen noodzakelijke verbeterpunten meer geconstateerd en het percentage gemeenten dat een 'voorbeeld voor anderen' is, is (ruim) verdrievoudigd. De afspraken van gemeenten richten zich zowel op de eindresultaten van de kinderen in groep 2 als op de vaardigheidsgroei van kinderen. Veel gemeenten met een 'voorbeeld voor anderen' maken ook afspraken over de resultaten van de voorschoolse educatie. Een aantal gemeenten maakt niet alleen afspraken over de resultaten aan het eind van groep 2, maar betrekt daarbij ook de resultaten van kinderen in groep 3 en 4. Daarnaast maken gemeenten niet alleen afspraken over de taal- en rekenontwikkeling van kinderen, maar ook over de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De resultaten worden tot slot verzameld op gemeentelijk niveau en op basis van een evaluatie worden nieuwe resultaatafspraken gemaakt.

In hoofdstuk 3 worden de resultaten op de voor- en vroegscholen beschreven.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Schiedam in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'In november 2013 maakte de gemeente al afspraken met de vroegscholen over de beoogde resultaten. De afspraken voor de voorscholen waren toen nog in ontwikkeling, maar deze zijn nu uitgewerkt.
In de peuterspeelzalen zijn instrumenten uitgeprobeerd om van daaruit een goede norm te kunnen stellen. In 2014 is vervolgens een notitie opgesteld waarin ook de streefnormen voor doelgroeppeuters zijn opgenomen. Deze streefdoelen hebben betrekking op taal, rekenen en sociaal-emotionele ontwikkeling die Schiedamse doelgroeppeuters in 2015 zouden moeten behalen. In mei 2015 heeft een tussenevaluatie plaatsgevonden.'

2.2.10 *Vve-coördinatie op gemeentelijk niveau*

De gemeenten zijn regievoerder voor vve in hun gemeente. Dat betekent dat zij vve-beleid moeten formuleren met duidelijke ambities en concrete doelen. Daarnaast vraagt het om voldoende sturing en coördinatie vanuit de gemeente om een goede kwaliteit van vve tot stand te brengen en te borgen in de gemeente.

Figuur 2.2j. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Vve-coördinatie' van bestandsopname tot eindmonitor

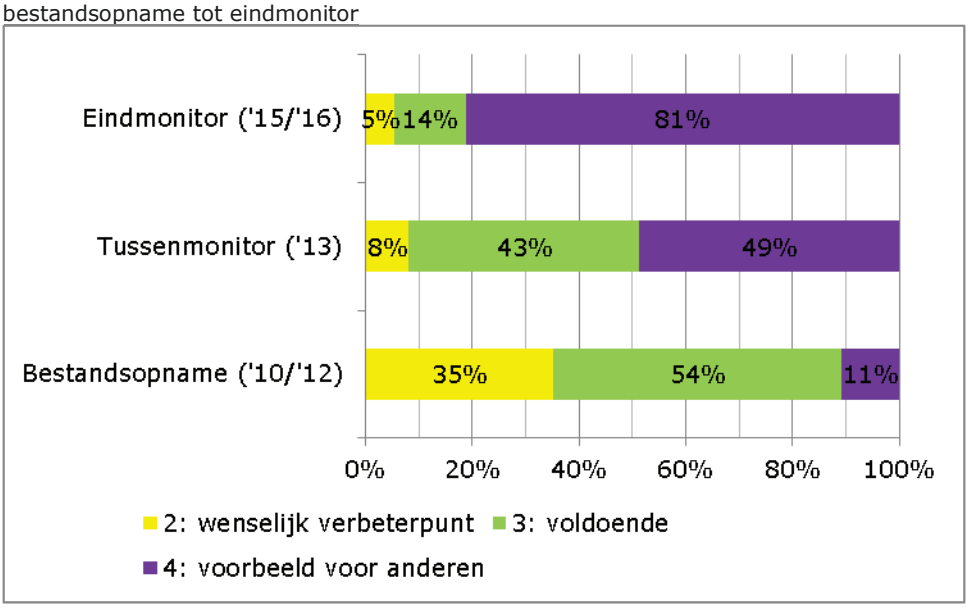

In ruim 80 procent van de gemeenten is de vve-coördinatie een 'voorbeeld voor anderen'. Dat is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. In slechts één gemeente blijft de coördinatie van vve achter. In deze gemeente is door personele wisselingen de vve-coördinatie op een laag pitje komen te staan. In de overige gemeenten is wel sprake van vve-coördinatie en in de gemeenten met een 'voorbeeld voor anderen' betrekt de gemeente aantoonbaar ook andere partijen bij vve, zoals consultatiebureaus en/of Centra voor Jeugd en Gezin.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Dordrecht in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De coördinatie van vve op gemeentelijk niveau is een voorbeeld voor anderen. Naast de bestaande partners, worden er organisaties als de bibliotheek en de Voorleesexpres, maar ook de instanties die zich met jeugdzaken bezighouden (de zorgstructuur in en rond de sociale teams en jeugdteams) betrokken bij het gemeentelijk overleg en de beleidsbepaling.'

2.2.11 *Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau*

De gemeente dient het eigen vve-beleid, de afspraken, de uitvoering en de resultaten regelmatig te evalueren en verbeteren.

Figuur 2.2k. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau' van bestandsopname tot eindmonitor

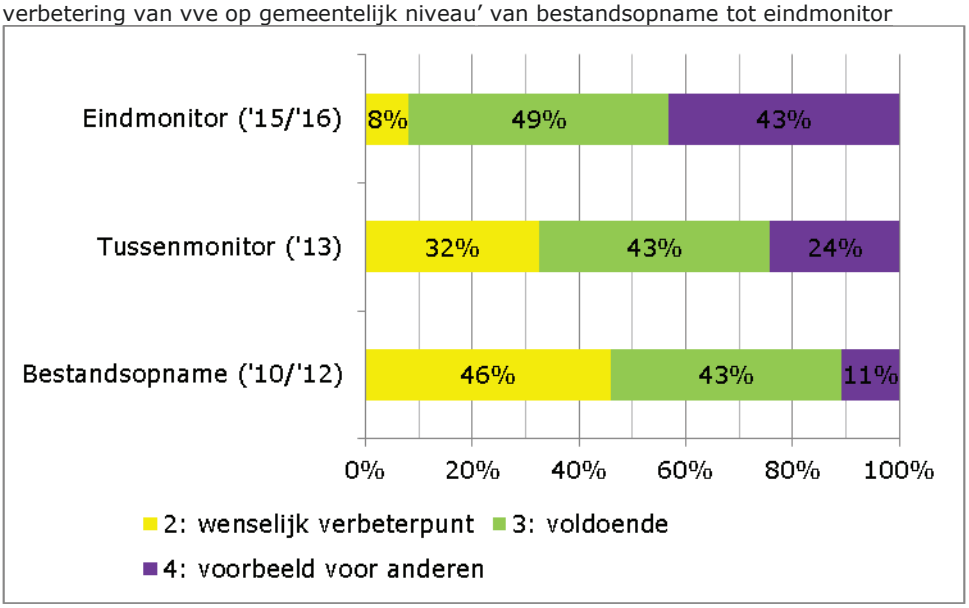

De systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau is sinds de bestandsopname en de tussenmonitor verbeterd. Vrijwel alle gemeenten evalueren jaarlijks het vve-beleid en de afspraken met de partners over de uitvoering van vve en rapporteren daarover. Ruim 40 procent van de gemeenten is een 'voorbeeld voor anderen' en gebruikt de evaluatie om het vve-beleid van de komende jaren vorm te geven. Slechts twee gemeenten evalueren het vve-beleid en de afspraken daaromtrent onvoldoende systematisch.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Leiden in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'De gemeente Leiden heeft als uitgangspunt: 'Meten is weten'. Met de 'Leidse Onderwijsmonitor' volgt de gemeente de ontwikkelingen in voorschoolse voorzieningen, het basisonderwijs en de organisaties voor welzijn. Alle betrokken organisaties leveren informatie over groepen Leidse kinderen die deelnemen aan een vve-programma of op een peuterspeelzaal, kinderdagverblijf of basisschool zitten. De monitor biedt handvatten voor het vormgeven van beleid, maatregelen en het maken van strategische keuzes in voorschoolse voorzieningen en onderwijs in Leiden. De systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk

niveau is een voorbeeld voor anderen, omdat:

- *het vve-beleid jaarlijks wordt geëvalueerd;*
- *er hierover afspraken zijn gemaakt met vve-partners;*
- *de evaluatie wordt gerapporteerd en*
- *verbeterpunten worden benoemd en opgenomen in plannen voor de komende jaren.'*

2.3 Vve-condities

In deze paragraaf beschrijft de inspectie de beoordeling van de condities waaronder vve wordt uitgevoerd in de gemeenten. In een kadertekst staat een 'voorbeeld voor anderen'. In hoofdstuk 3 gaan we in op de mate waarin de voor- en vroegscholen aan de condities voldoen.

Vanaf 2010 toetst de GGD jaarlijks of de voorscholen voldoen aan de basiskwaliteit, zoals veiligheid en gezondheid (Wet op de Kinderopvang en Kwaliteitseisen Peuterspeelzalen). Daarnaast toetst de GGD de kwaliteit van de voorschoolse educatie, zoals de hoeveelheid vve-tijd per week, groepsgrootte en opleidingsniveau van de pedagogisch medewerkers (Besluit Basisvoorwaarden Kwaliteit Voorschoolse Educatie). De uitkomsten van het onderzoek legt de GGD vast in een rapport. In vrijwel alle G37 zijn de voorscholen recent door de GGD beoordeeld.

Gemeenten leggen in een subsidiekader of subsidiebeschikking vast aan welke voorwaarden een voorschool moet voldoen om in aanmerking te komen voor subsidie. In de subsidiebeschikking kan een gemeente ervoor kiezen om, naast de basisvoorwaarden zoals beschreven in het Besluit Basisvoorwaarden Kwaliteit Voorschoolse Educatie, aanvullende voorwaarden op te nemen. Vrijwel alle gemeenten maken gebruik van een subsidiekader of subsidiebeschikking waarin de basisvoorwaarden zijn vastgelegd. Bijna de helft van de gemeenten heeft aanvullende (kwaliteits)voorwaarden in de subsidiebeschikking opgenomen.

Uit: 'De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Amsterdam in schooljaar 2015-2016', Inspectie van het Onderwijs.

'Vve–aanbieders moeten zowel voldoen aan de wettelijke vve-eisen conform de Wet Kinderopvang en het Besluit Basisvoorwaarden Kwaliteit Voorschoolse Educatie, als aan de aanvullende Amsterdamse kwaliteitseisen. De aanvullende Amsterdamse kwaliteitseisen zijn opgenomen in het kwaliteitskader VVE 2010-2014. Sinds 2015 is er één subsidieregeling voor Amsterdam. Verder heeft Amsterdam in aanvulling op de Algemene Subsidieverordening Amsterdam (ASA) subsidieregelingen opgesteld voor voorschoolse educatie en peuterspeelzaalwerk, de inkoop van individuele kindplekken op kinderdagverblijven en de subsidieregeling voor inzet hbo'ers en gebruik VVE-Thuis programma's.
Het beleid is na 2013 niet echt veranderd maar wel is expliciet gemaakt dat een instelling/locatie aan de "Big Five" moet voldoen: voldoende gekwalificeerd personeel; goed pedagogisch klimaat; veilige situatie; gezonde omgeving en goede accommodatie. Indien de GGD constateert dat de instelling hier niet aan voldoet, volgt handhaving. Als een overtreding niet wordt hersteld, kan dat leiden tot stopzetting van de subsidie. Tevens eist de gemeente bij de start van een nieuwe instelling het voldoen aan de "Big Five" als ondergrens van kwaliteit.'

2.4 Conclusies

Resultaten eindmonitor
De inspanningen van de gemeenten sinds de bestandsopname hebben een positief effect gesorteerd. Zowel bij de wettelijke aspecten[17] als bij de beleidsaspecten met betrekking tot de kwaliteit, zijn de meeste gemeenten 'voldoende' tot een 'voorbeeld voor anderen'. Bij een aantal indicatoren zijn verbeteringen wenselijk. Dat is met name het geval bij de indicatoren 'Ouders' en 'Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen'. Bij alle indicatoren zijn er gemeenten die een voorbeeld zijn voor anderen. Het percentage gemeenten met een 'voorbeeld voor anderen' is bij alle indicatoren op de eindmonitor groter dan 25 procent. Bij de indicatoren 'Toeleiding' en 'Ouders' bedraagt dat percentage meer dan 50 procent. Bij de indicatoren 'Doelgroepdefinitie' en 'Gemeentelijke vve-coördinatie' is zelfs meer dan driekwart van de gemeenten een 'voorbeeld voor anderen'.

Ontwikkeling van bestandsopname naar eindmonitor
Alle indicatoren op gemeentelijk niveau zijn ten tijde van de eindmonitor verbeterd ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. De meeste groei is waar te nemen bij de indicator 'Ouders'. Daar zijn ook nog de meeste verbeterpunten, maar ook veel 'voorbeelden voor anderen' geconstateerd. De meeste gemeenten hebben een lange weg afgelegd om te komen tot waar zij nu staan. De groei in het ouderbeleid is een positieve ontwikkeling, omdat juist een goede ouderbetrokkenheid van grote invloed is op de bestrijding van ontwikkelingsachterstanden bij kinderen.

Verder laat de indicator 'Resultaten' een aanzienlijke verbetering zien. Tijdens de bestandsopname was deze indicator bij de meeste gemeenten nog een (noodzakelijk) verbeterpunt. Ondanks de moeilijkheden die de gemeenten ervaren om resultaatafspraken met schoolbesturen te maken en de resultaten te meten op gemeentelijk niveau, krijgen de meeste gemeenten op de indicator 'Resultaten' een voldoende. Bij gemeenten die hierin nog onvoldoende slagen, kunnen andere gemeenten als voorbeeld dienen.

Ten slotte heeft de 'Gemeentelijke coördinatie' een grote ontwikkeling doorgemaakt. Dat is belangrijk in het licht van de borging van de kwaliteit van vve waar de gemeenten nu voor staan.

Er zijn ook indicatoren waar de groei tussen de bestandsopname en de eindmonitor niet heel groot is. Dat is het geval bij 'Externe zorg'. De gemeenten hebben de externe zorgstructuur recent opnieuw ingericht, mede ingegeven door de Transitie Jeugdzorg. Daardoor is nog geen evaluatie van de effectiviteit mogelijk. Dat is wel nodig om van de inspectie een beoordeling 'voorbeeld voor anderen' te krijgen. Daardoor zijn er nog weinig gemeenten een 'voorbeeld voor anderen' en is de verbetering niet heel groot.

Bij 'Integraal vve-programma' is de groei ook niet zo groot als bij andere indicatoren. De achterblijvende groei is te verklaren door het feit dat deze indicator al vrijwel in alle gemeenten op orde was tijdens de bestandsopname. Daar was niet veel groei mogelijk.

Lessen voor de toekomst
De inspectie heeft de gemeenten de mogelijkheid gegeven om een reactie op het rapport toe te voegen aan het inspectierapport. In de reactie vroeg de inspectie de

[17] 1a1. Doelgroepdefinitie, 1a2. Bereik, 1a3. Toeleiding, 1a8. Doorgaande lijn, 1a9. Resultaatafspraken.

gemeente haar eigen kwaliteit te beoordelen en dat samen met de oordelen van de inspectie te vertalen naar de ontwikkelingsrichting van het vve-beleid. De meeste gemeenten hebben van deze mogelijkheid gebruikgemaakt: van de 37 hebben 35 gemeenten een reactie in laten voegen in het rapport. Eén gemeente heeft geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid en één gemeente heeft een zienswijze ingestuurd, omdat zij het op een onderdeel niet eens was met de beoordeling door de inspectie.

Uit de reacties blijkt dat gemeenten trots zijn op de waardering van de inzet van alle gemeentelijke partners. Zij geven aan dat zij de rapporten van de inspectie gebruiken als bron voor innovatie en verbetering van vve. In de komende tijd zullen zij zich richten op het behouden en versterken van de kwaliteit(sborging) van vve. Daarnaast streven zij naar het borgen en verbeteren van de samenwerking met hun partners en het draagvlak voor kwalitatief goede vve. Gemeenten geven aan dat extern, onafhankelijk toezicht met een landelijk waarderingskader hen daarbij helpt.

Voor de toekomst is het van belang dat de gemeenten hoge ambities blijven houden ten aanzien van de kwaliteit van vve. Zij moeten de focus vasthouden door te blijven investeren in de deskundigheid en professionaliteit van regievoerders en uitvoerders van vve in de gemeenten. Het is daarbij van belang het gecreëerde draagvlak en de goede samenwerking te behouden en te verbeteren om zo de kwaliteit van vve op gemeentelijk niveau te borgen.

Mede doordat het toezicht van de inspectie in de G37 anders wordt ingericht, is het noodzakelijk dat de gemeenten zelf inzicht en toezicht houden op de kwaliteit van vve in brede zin op de voor- en vroegscholen. Dat stelt ook eisen aan de kwaliteitszorg op de voor- en vroegscholen en aan de inzet van de kinderopvangorganisaties en schoolbesturen.

3. Kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen in de G37

3.1 Werkwijze

De inspectie heeft net als tijdens de bestandsopname en de tussenmonitoring bij alle voor- en vroegscholen in de G37 een vragenlijst uitgezet. Daarna is 10 procent van de voor- en vroegscholen bezocht. Voor de vergelijkbaarheid van de resultaten tussen de tussenmonitor en de eindmonitor heeft de inspectie een steekproef getrokken uit de voor- en vroegscholen die tijdens de tussenmonitor ook zijn bezocht. In dit hoofdstuk beschrijft de inspectie de uitkomsten van de locatiebezoeken en vergelijkt deze met de uitkomsten uit de vragenlijsten.

Voor zowel de locatieonderzoeken als de vragenlijsten heeft de inspectie hetzelfde waarderingskader gebruikt als tijdens de tussenmonitor[18]. Net als bij de gemeenten worden de indicatoren beoordeeld met de volgende kwalificaties:

‘4’ voorbeeld voor anderen
‘3’ voldoende
‘2’ wenselijk verbeterpunt
‘1’ noodzakelijk verbeterpunt

Daarnaast is er op de voor- en vroegscholen de mogelijkheid om een indicator niet te beoordelen. Daarvoor staat de kwalificatie:

‘GO’ geen oordeel

[18] Voor het volledige toezichtkader met indicatoren, de onderliggende criteria en de verwijzing naar de wetsartikelen zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezichtkaders/inhoud/toezichtkaders-voor--en-vroegschoolse-educatie.

Vragenlijsten
Alle voorscholen in de G37 die op 1-10-2015 in het LRKP stonden vermeld als locatie met voorschoolse educatie hebben van de inspectie een vragenlijst ontvangen. Ook alle basisscholen in de G37 die op 1-10-2014 volgens de gegevens van DUO meer dan 20 procent gewichtenkleuters hadden, kregen een vragenlijst.

In de G37 hebben 2.302 locaties een vragenlijst ontvangen; 1.701 voorscholen en 601 vroegscholen. Het merendeel (89 procent) van de voor- en vroegscholen heeft de vragenlijst ingevuld en teruggestuurd naar de inspectie. Dat waren 2.047 locaties; 1.500 voorscholen en 547 vroegscholen.

De vragen in de vragenlijst zijn gebaseerd op het vve-waarderingskader van de inspectie. De antwoorden op de vragen zijn conform de werkinstructie (zie noot 16) vertaald naar een waardering van een indicator. Het gaat dus niet om de oordelen van inspecteurs, maar om een inschatting van de kwaliteit door de voor- of vroegschool zelf. Deze omzetting is niet voor alle indicatoren mogelijk. Een totaaloverzicht met de waarderingen per indicator is opgenomen in bijlage 2. De vve-locaties die een vragenlijst hebben ingevuld, hebben in mei 2016 een zelfevaluatierapport ontvangen waarin de uitkomsten van de vragenlijsten zijn vertaald naar waarderingen.

De waarderingen zijn vooral bruikbaar voor beleidsmakers van gemeenten, houders, kinderopvangorganisaties en schoolbesturen. Het geeft hen inzicht in de wijze waarop de voor- en vroegscholen hun eigen kwaliteit inschatten. Het blijkt dat de locaties kritischer zijn op hun eigen kwaliteit dan de inspectie. Daarnaast komt de waardering 'voldoende' weinig voor. Het percentage 'voorbeeld voor anderen' is juist groter. Dat hangt in de eerste plaats samen met de systematiek waarop een waardering tot stand komt. De waarderingen worden berekend aan de hand van vastgestelde criteria. Het inspecteursoordeel is een expertoordeel. Een inspecteur betrekt bij zijn of haar beoordeling ook de context van een locatie. Bij het inspecteursoordeel is in mindere mate sprake van een strikte toepassing van de criteria dan bij de berekening van de waarderingen. Een inspecteur weegt immers de criteria. Daarnaast beschouwen de locaties hun kwaliteit in het licht van de doelen die zij zichzelf, eventueel samen met de gemeente, hebben gesteld. Dat kan betekenen dat zij hun eigen kwaliteit negatiever beoordelen als zij hun eigen doelen nog niet hebben behaald.

Locatiebezoeken
Ter verificatie van de vragenlijsten heeft de inspectie de helft van de locaties bezocht die zij ook tijdens de tussenmonitor heeft bezocht; 122 voorscholen en 101 vroegscholen.

Leeswijzer
In de onderstaande paragrafen wordt per aspect het beeld beschreven van de kwaliteit van vve zoals vastgesteld door de inspectie[19]. Op geen enkele locatie is een indicator met een 'noodzakelijk verbeterpunt' ('1') beoordeeld. Daarom is deze kwalificatie niet opgenomen in de onderstaande tabellen. De percentages in de tabellen tellen op tot 100 procent. Eventueel is het hoogste percentage bijgesteld naar boven of naar beneden.

19 Voor de locatierapporten per gemeente zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/voor-en-vroegschoolse-educatie/inhoud/kwaliteit-vve-per-gemeente.

We starten met een samenvattende conclusie per aspect. Vervolgens beschrijft de inspectie uitkomsten van de locatiebezoeken. In iedere paragraaf worden in een kader voorbeelden voor anderen beschreven zoals de inspecteurs die op de locaties hebben aangetroffen.

Ten slotte worden opvallende zaken in de kwaliteitsontwikkeling in de tijd tussen de bestandsopname, de tussenmonitor en de eindmonitor beschreven. Daarbij merken we op dat een deel van de voor- en vroegscholen in de G4 niet tijdens de bestandsopname, maar in de pilotfase voorafgaand aan de bestandsopname zijn bezocht. Dat betekent dat voor deze locaties niet van alle indicatoren gegevens bekend zijn. Dat uit zich in het hoge percentage 'geen oordeel' bij een aantal indicatoren. In iedere paragraaf is de ontwikkeling van één of twee indicatoren in beeld gebracht. Dat zijn de indicatoren met de grootste ontwikkeling sinds de bestandsopname of de tussenmonitor[20]. In bijlage 3 is de score van alle indicatoren op de drie meetmomenten opgenomen.

3.2 Condities

De condities op de voorscholen zijn voldoende, maar kunnen op de vroegscholen nog verbeteren; de 'dubbele bezetting' is op bijna een derde van de vroegscholen nog een verbeterpunt.

Tabel 3.2a. De beoordeling van het aspect 'Vve-condities', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

A CONDITIES	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
A0.1 GGD-rapport*		98%		2%				
A2 Groepsgrootte*		72%	12%	16%				
A3 Dubbele bezetting		81%	3%	16%	31%	56%	5%	8%
A4.1 Vve-tijd*	1%	77%	6%	16%				
A5.2 Kwalificatie beroepskrachten*		78%	5%	17%				
A5.3 Beheersing Nederlandse taal*	2%	82%		16%				
A5.4 Vve-scholing beroepskrachten	4%	71%	10%	15%	11%	64%	10%	15%
A5.5 Opleidingsplan*		85%		15%				

* Deze indicatoren zijn alleen beoordeeld bij de voorscholen.

Op de bezochte voorscholen zijn vrijwel geen verbeterpunten geconstateerd. De GGD controleert daarop tijdens de jaarlijkse inspectie. Wanneer er een recent onderzoek aanwezig was op de voorschool, heeft de inspectie het oordeel van de GGD overgenomen in het inspectierapport. Bij bijna een vijfde van de voorscholen hebben de inspecteurs geen oordeel gegeven. Zij hebben het oordeel wel geverifieerd, maar niet in het rapport overgenomen.
Op de bezochte vroegscholen zijn bij de beoordeelde indicatoren wel verbeteringen mogelijk; op bijna een derde van de vroegscholen is geen dubbele bezetting aanwezig en op ruim 10 procent van de bezochte vroegscholen waren de leerkrachten in groep 1 en 2 onvoldoende geschoold in vroegschoolse educatie.

[20] Tijdens de bestandsopname in de G37 bezocht de inspectie 867 voorscholen en 778 vroegscholen. Tijdens de tussenmonitor bezocht de inspectie 246 voorscholen en 193 vroegscholen. 46 voorscholen en 75 vroegscholen zijn op de drie meetmomenten bezocht.

Basisschool De Tamarisk en Kindercentrum De Wijert, Groningen

Zowel de pedagogisch medewerkers als de leraren zijn geschoold in vve en krijgen met enige regelmaat aanvullende scholing. Sinds het vorig inspectiebezoek staat de scholing van de pedagogisch medewerkers vooral in het teken van opbrengstgericht werken, werken conform de Daltonprincipes en vve-coaching.
Woordenschatonderwijs was een belangrijk item in het basisonderwijs.

De meeste condities zijn licht verbeterd. Opvallend is de stagnatie die zich voordoet bij de dubbele bezetting op de vroegscholen (zie hieronder). Tijdens de eindmonitor werden geen noodzakelijke verbeterpunten geconstateerd, maar het aantal vroegscholen waar verbetering wenselijk is, blijft steken op 31 procent.

Figuur 3.2a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Dubbele bezetting' van bestandsopname tot eindmonitor

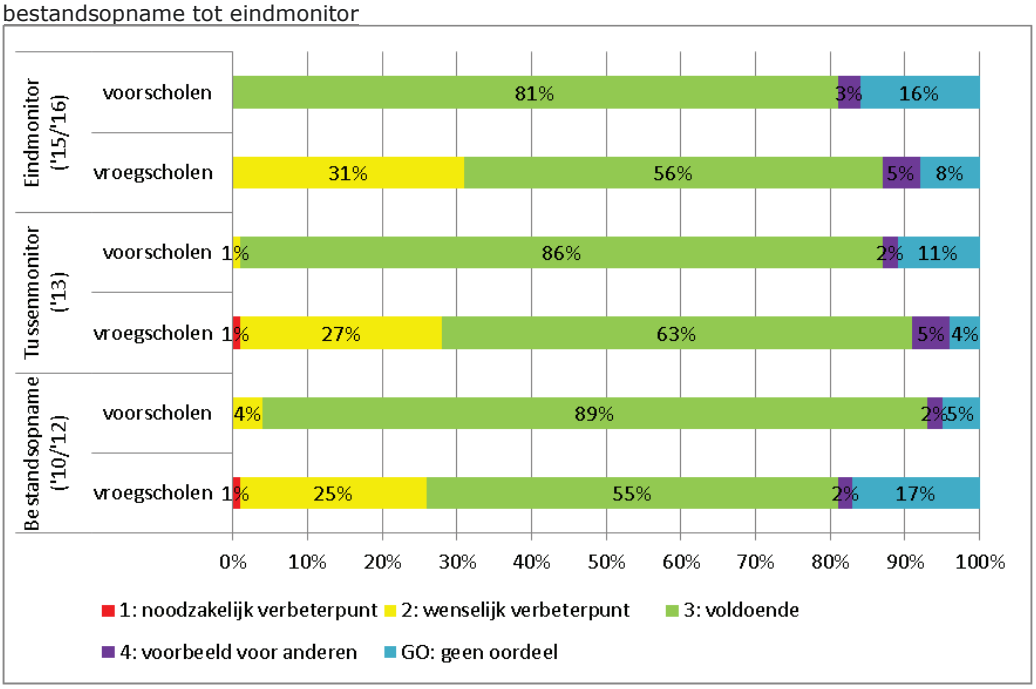

3.3 Ouders

Het ouderbeleid en de ouderbetrokkenheid zijn aantoonbaar verbeterd. Bij de meeste indicatoren is ruim een vijfde van de voor- en vroegscholen een 'voorbeeld voor anderen'.

Tabel 3.3a. Beoordeling van het aspect 'Ouders', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

B OUDERS	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
B1 Gericht ouderbeleid	8%	68%	23%	1%	14%	64%	21%	1%
B2 Informatie vooraf	2%	76%	20%	2%	3%	79%	17%	1%
B3 Intake	2%	76%	21%	1%		83%	15%	2%
B4 Thuisactiviteiten	14%	56%	28%	2%	9%	62%	28%	1%
B5 Vve-activiteiten op locatie	9%	65%	25%	1%	11%	65%	23%	1%
B6 Informeren over ontwikkeling	5%	70%	24%	1%		72%	27%	1%
B7 Thuistaal	5%	66%	10%	19%	3%	64%	14%	19%

Bij het aspect ‘Ouders’ zijn niet veel verbeterpunten geconstateerd bij de bezochte locaties. Op de voorscholen is de betrokkenheid van ouders bij de thuisactiviteiten nog een verbeterpunt. Van de bezochte voorscholen slaagt 14 procent er nog niet in om voldoende ouders aan te zetten om thuis ontwikkelingsstimulerende activiteiten te doen met hun kind. Bij de vroegscholen zijn het gerichte ouderbeleid en de vve-activiteiten voor ouders op de locatie aandachtspunten. Circa 10 procent van de bezochte vroegscholen organiseert geen relevante ouderbijeenkomsten. En indien zij deze activiteiten wel organiseren, nemen onvoldoende ouders deel aan de ouderactiviteiten. Indicator B7 ‘Thuistaal’ wordt beoordeeld wanneer daar op gemeentelijk niveau afspraken over zijn gemaakt. Daarom is deze indicator op bijna een vijfde deel van de voor- en vroegscholen niet beoordeeld.

Het merendeel van de voor- en vroegscholen krijgt een ‘voldoende’ voor de indicatoren bij het aspect ‘Ouders’. Het percentage ‘voorbeeld voor anderen’ ligt rond de 25 procent, dus vrij hoog voor vrijwel alle betreffende indicatoren.

Peuterspeelzaal Kiddooh en basisschool De Wegwijzer, Heerlen

‘In navolging van het gemeentelijke speerpunt 'ouderbeleid' beschikt het vve-koppel Kiddooh-De Wegwijzer over een meerjarig 'Partnerbeleidsplan Ouderbetrokkenheid', van waaruit een jaarlijks 'Actieverbeterplan Ouderbetrokkenheid' voortkomt. Een belangrijk actiepunt van de voor- en vroegschool is het stimuleren van de ouders om ook thuis met de kinderen ontwikkelingsgericht bezig te zijn. Daartoe benutten de voor- en vroegschool op de eerste plaats het inloopkwartier. Gedurende dit brengmoment benutten veel ouders de kans om in het lokaal met hun kind een spelletje te doen of even te lezen. Alle ouders krijgen tevens digitaal of op papier een themabrief mee, met tips voor voorleesboeken, liedjes en activiteiten in het kader van het thema. Als derde stimulansvoorbeeld nemen de voor- en vroegschool sinds vorig schooljaar deel aan VVE-Thuis. De ouders met wie is gesproken, zijn enthousiast over het programma en de bijbehorende werkbijeenkomsten en vinden VVE-Thuis een aanrader voor andere ouders.’

Bij alle indicatoren is sprake van een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de beoordeling van de voor- en vroegscholen tijdens zowel de bestandsopname als de tussenmonitor. De meest opvallende ontwikkeling heeft zich voorgedaan bij indicator B1. ‘Gericht ouderbeleid’ (zie hieronder). Daaronder verstaan we beleid dat erop gericht is om ouders te betrekken bij vve. Ouderbeleid is ‘gericht’ wanneer het beleid is gebaseerd op een analyse van de ouderpopulatie. Met name tussen de tussenmonitor en de eindmonitor hebben zowel voor- als vroegscholen zich ontwikkeld. Tijdens de tussenmonitor vormde het ouderbeleid op 57 procent van de voorscholen en 53 procent van de vroegscholen een ‘verbeterpunt’. Nu is dat op respectievelijk 8 procent van de voorscholen en 14 procent van de vroegscholen het geval. Op ruim 90 procent van de voorscholen en ruim 80 procent van de vroegscholen wordt het gerichte ouderbeleid met een ‘voldoende’ of een ‘voorbeeld voor anderen’ beoordeeld.

Figuur 3.3a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Gericht ouderbeleid' van bestandsopname tot eindmonitor

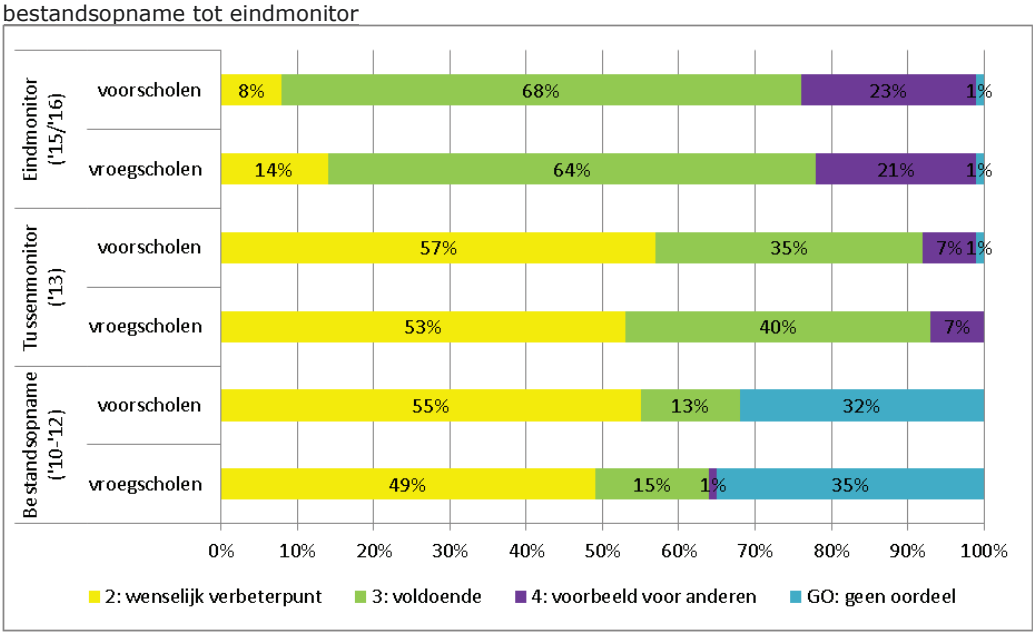

3.4 Kwaliteit van de educatie: het aangeboden programma

Het aangeboden programma is bijna overal voldoende, vooral de voorscholen hebben planmatigheid verbeterd.

Tabel 3.4a. Beoordeling van het aspect 'Het aangeboden programma', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

C1 AANGEBODEN PROGRAMMA	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
C1.1 Integraal vve-programma	1%	85%	13%	1%	4%	73%	22%	1%
C1.2 Doelgerichte planning	5%	73%	21%	1%	2%	76%	21%	1%
C1.3 Aanbod taalontwikkeling	2%	89%	8%	1%	1%	87%	11%	1%
C1.4 Opklimming moeilijkheidsgraad en differentiatie	14%	79%	6%	1%	3%	90%	6%	1%

Aspect C1 'Het aangeboden programma' wordt op het merendeel van zowel de voorscholen als de vroegscholen met een 'voldoende' beoordeeld. De beoordeling van de voorscholen kent weinig variatie: bij de voorscholen zijn bijna geen 'verbeterpunten' geconstateerd, maar ook niet veel 'voorbeelden voor anderen'.

Er zijn nog verbeteringen mogelijk op de voorscholen wanneer het gaat om de opklimming in de moeilijkheidsgraad. Ook de mate waarin de pedagogisch medewerkers bij de planning van het aanbod rekening houden met ontwikkelings- of leeftijdsverschillen tussen kinderen kan beter.

Indicator C1.2 'Doelgerichte planning' is op meer dan een vijfde van de voor- en vroegscholen een 'voorbeeld voor anderen'. Uit de planningen van de pedagogisch medewerkers en de leerkrachten blijkt welke doelen zij met het aanbod nastreven, of de doelen en de planning worden behaald en, indien nodig, de planning wordt aangepast. Op een vijfde van de vroegscholen is indicator C1.1 een 'voorbeeld voor anderen'.

Voorbeeld voor anderen: Basisschool De Kameleon, Utrecht

'De kwaliteit van de uitvoering op vroegschool De Kameleon is voor het overgrote deel 'een voorbeeld voor anderen'. Het onderbouwteam werkt zodanig professioneel dat zij kan garanderen dat de belangrijkste vier ontwikkelingsdomeinen (taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele competenties) gestructureerd en in samenhang gestimuleerd worden.'

De kwaliteit van alle indicatoren is tussen de bestandsopname en de eindmonitor verbeterd. Met name bij de indicatoren C1.2 en C1.4 is de ontwikkeling bij de voorscholen opvallend (zie hieronder). Bij indicator C1.2 is het percentage 'verbeterpunten' afgenomen en het percentage 'voorbeeld voor anderen' toegenomen. Bij indicator C1.4 is vooral het percentage 'verbeterpunten' afgenomen. Dit geeft aan dat de voorscholen een ontwikkeling hebben doorgemaakt in de planmatigheid van het aanbod. Zij hebben zich zowel in het standaardaanbod als in de planmatige afstemming van het aanbod aan de individuele ontwikkeling van kinderen verbeterd.

Figuur 3.4a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Doelgerichte planning' van bestandsopname tot eindmonitor

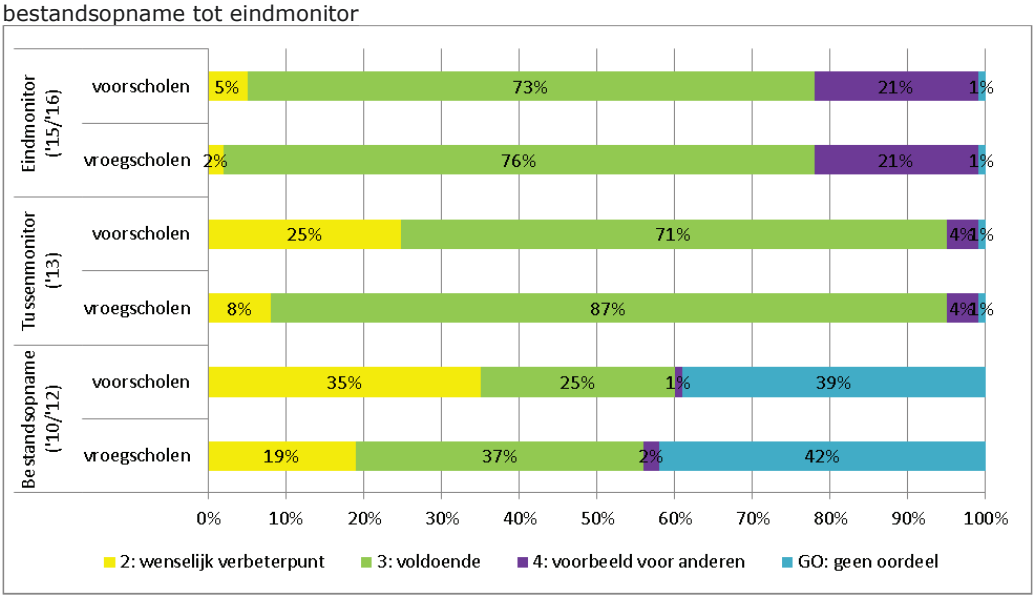

Figuur 3.4b. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Opklimming in moeilijkheidsgraad en differentiatie' van bestandsopname tot eindmonitor

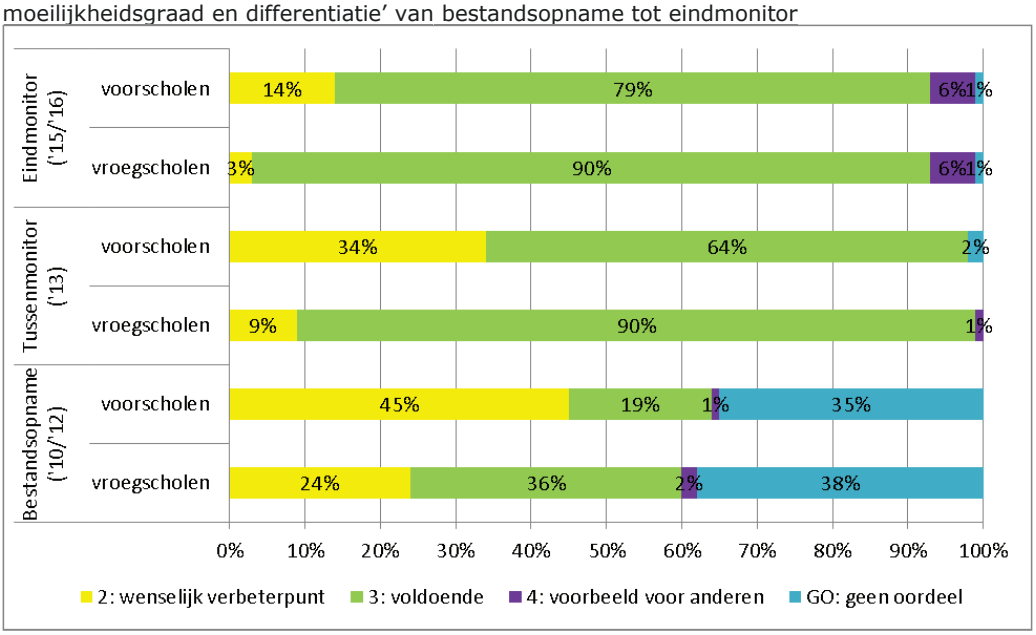

3.5 Kwaliteit van de educatie: pedagogisch handelen

Het handelen van de pedagogisch medewerkers en leerkrachten was al voldoende en is beter geworden. Opvallend is de verbetering van de inrichting van de groepsruimten.

Tabel 3.5a. Beoordeling van het aspect 'Pedagogisch handelen', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

C2 PEDAGOGISCH HANDELEN	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
C2.1 Pedagogisch handelen		56%	43%	1%	2%	63%	33%	2%
C2.2 Pedagogische gedragsgrenzen	1%	76%	22%	1%		76%	22%	2%
C2.3 Sociale vaardigheden en persoonlijke competenties		84%	15%	1%	1%	79%	18%	2%
C2.4 Autonomie voor het kind	1%	79%	19%	1%		77%	20%	3%
C2.5 Inrichting groepsruimten	7%	67%	25%	1%	3%	63%	32%	2%

Het aspect 'Pedagogisch handelen' is op vrijwel alle locaties 'voldoende' of een 'voorbeeld voor anderen'. Dat betekent dat er in vrijwel alle bezochte voor- en vroegscholen een goede en veilige sfeer is, waar de kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. De kinderen voelen zich veilig en gewaardeerd. De pedagogisch medewerkers en leerkrachten behandelen de kinderen respectvol en op een positieve manier en hanteren duidelijke gedragsgrenzen. Zij stimuleren de sociale vaardigheden en persoonlijke competenties van kinderen en bevorderen hun zelfstandigheid. Bovendien is er op vrijwel alle voor- en vroegscholen een rijke en uitdagende leeromgeving waar kinderen worden gestimuleerd om te spelen en om zich te ontwikkelen.

Op ruim 40 procent van de voorscholen en een derde van de vroegscholen is het pedagogisch handelen een 'voorbeeld voor anderen'. In deze groepen bieden de pedagogisch medewerkers en leerkrachten positieve ondersteuning en hebben zij

zichtbaar hoge verwachtingen van kinderen. Met name het laatste is van groot belang om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Een kwart van de voorscholen en bijna een derde van de vroegscholen hebben de groepsruimte zo ingericht dat zij een 'voorbeeld voor anderen' zijn. Deze ruimten sluiten aan bij de belevingswereld van kinderen en bij de thema's die aan de orde zijn.

Voorbeeld voor anderen: Basisschool De Flint, Deventer

De kwaliteit van alle indicatoren is verbeterd tussen de bestandsopname en de eindmonitor en de tussenmonitor en de eindmonitor. Bij indicator C2.5 is de ontwikkeling het meest opvallend (zie hieronder). Vooral tussen de tussenmonitor en de eindmonitor hebben zowel de voorscholen als de vroegscholen zich verbeterd; het percentage locaties met een 'verbeterpunt' is verminderd en het percentage locaties met een 'voorbeeld voor anderen' is toegenomen. De inspectie ziet steeds meer rijke en uitdagende groepsruimten die aansluiten bij de belevingswereld en het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

Figuur 3.5a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Inrichting groepsruimten' van bestandsopname tot eindmonitor

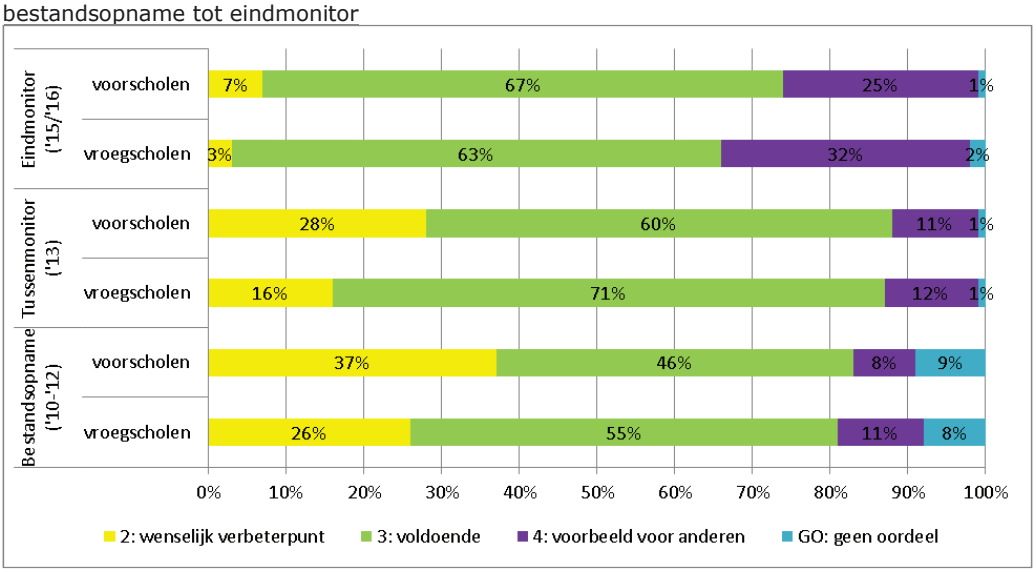

3.6 Kwaliteit van de educatie: educatief handelen

Educatief handelen: de interactie en het aanleren van aanpakgedrag kunnen beter. De differentiatie tussen kinderen kan nog verbeteren, maar is vooral op de voorscholen verbeterd ten opzichte van de vorige metingen.

Tabel 3.6a. Beoordeling van het aspect 'Educatief handelen', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

C3 EDUCATIEF HANDELEN	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
C3.1 Educatief handelen	5%	73%	21%	1%	4%	67%	8%	21%
C3.2 Activiteiten taalontwikkeling	7%	79%	13%	1%	2%	81%	15%	2%
C3.3 Interactie	21%	67%	11%	1%	19%	70%	9%	2%
C3.4 Actieve betrokkenheid	4%	80%	15%	1%	9%	77%	12%	2%
C3.5 Aanpakgedrag	13%	82%	4%	1%	10%	84%	4%	2%
C3.6 Responsief		75%	24%	1%	1%	78%	19%	2%
C3.7 Afstemming activiteiten	10%	80%	9%	1%	8%	78%	12%	2%

Het merendeel van de bezochte voor- en vroegscholen krijgt een 'voldoende' bij het educatief handelen. Het percentage 'voldoende' is tussen 67 procent en 85 procent.

Een vijfde van de voor- en de vroegscholen kan de interactie (indicator C3.3) nog verbeteren. De kern van deze indicator is dat pedagogisch medewerkers en leerkrachten actief stimuleren dat kinderen met elkaar samenwerken, conflicten oplossen door te praten, naar elkaar luisteren en elkaar vragen stellen. Ook gaat het om een goede interactie tussen de pedagogisch medewerker of leerkracht en kind. Daarbij speelt onder andere het stellen van open vragen een rol. De interactie tussen de pedagogisch medewerker of leerkracht en het kind is vaak wel voldoende. Maar de pedagogisch medewerker/leerkracht stimuleert nog onvoldoende de interactie en met name de samenwerking tussen de kinderen onderling.

Indicator C3.5 ‘Aanpakgedrag’ is op circa 10 procent van de voor- en de vroegscholen een ‘verbeterpunt’. Deze indicator gaat over begeleide instructie; in hoeverre laten de pedagogisch medewerkers/leerkrachten kinderen zelf naar oplossingen zoeken, door ze zelf te laten doen en ervaren. Zowel voor pedagogische medewerkers als leerkrachten is dit een ontwikkelpunt.

Voorbeeld voor anderen: Peuterspeelzaal De Blokkendoos, Arnhem

‘Daarnaast stimuleren de pedagogisch medewerkers de interactie tussen de kinderen door hen spelopdrachten te geven waaraan zij samen moeten werken om tot het gewenste resultaat te komen.’

De indicatoren C3.1, C3.2, C3.6 en C3.7 zijn verbeterd ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. Tijdens de tussenmonitor was het educatief handelen op de vroegscholen iets beter dan op de voorscholen. De voorscholen hebben hun achterstand ingehaald en de inspectie constateert nu dat er bijna geen verschil meer is tussen de voorscholen en de vroegscholen. Dat is duidelijk te zien bij de indicator die de meeste ontwikkeling heeft doorgemaakt: indicator C3.7 ‘Afstemming van de activiteiten’. Het percentage ‘verbeterpunt’ is op de voorscholen afgenomen van 48 procent tijdens de bestandsopname naar 10 procent tijdens de eindmonitor. Maar ook de vroegscholen hebben zich verbeterd; van 29 procent ‘verbeterpunt’ tijdens de bestandsopname naar 8 procent ‘verbeterpunt’ nu. Zowel pedagogisch medewerkers als leerkrachten zijn nu beter in staat om te differentiëren in hun benadering van kinderen.

Figuur 3.6a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator ‘Afstemming activiteiten’ van bestandsopname tot eindmonitor

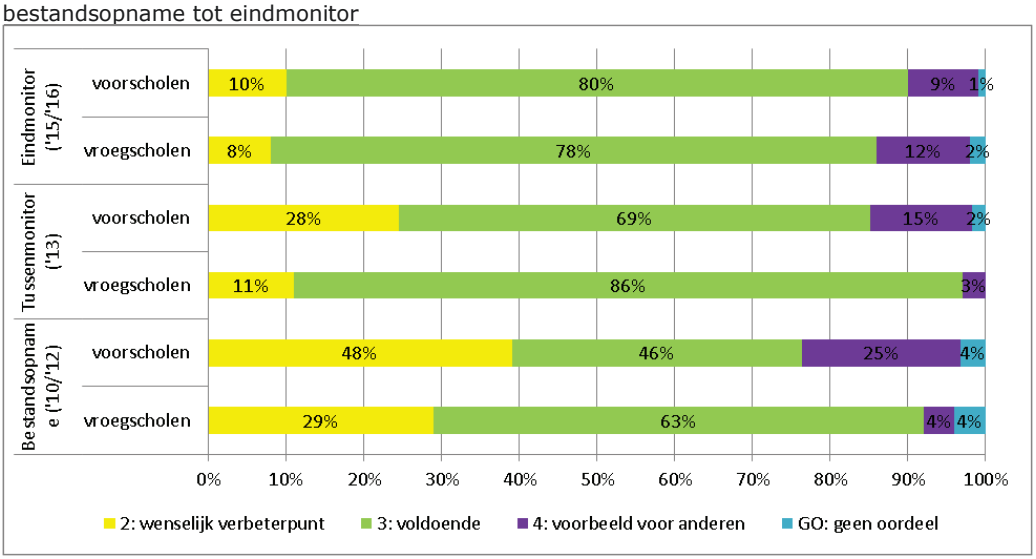

3.7 Ontwikkeling, begeleiding en zorg

De planmatigheid en evaluatie van de begeleiding en zorg zijn verbeterd, maar blijven verbeterpunten. Ruim een vijfde van de voor- en vroegscholen volgen de brede ontwikkeling van de kinderen.

Tabel 3.7a. Beoordeling van het aspect 'Ontwikkeling, begeleiding en zorg', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

D1 ONTWIKKELING, BEGELEIDING EN ZORG	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
D1.1 Volgen brede ontwikkeling	5%	72%	22%	1%	6%	68%	24%	2%
D1.2 Planmatige begeleiding	31%	60%	8%	1%	14%	77%	7%	2%
D1.3 Evaluatie zorg en begeleiding	30%	67%	3%	1%	12%	81%	5%	2%
D1.4 Aandacht taalontwikkeling	11%	73%	3%	13%	2%	77%	5%	16%

De meeste voor- en vroegscholen volgen de brede ontwikkeling van de peuters en kleuters. De planmatige begeleiding van de kinderen die extra zorg nodig hebben en de evaluatie van de geboden zorg zijn echter nog verbeterpunten. Op bijna een derde van de voorscholen en op ruim 10 procent van de vroegscholen is de planmatige begeleiding en de evaluatie van de zorg en begeleiding als een 'verbeterpunt' beoordeeld. Met name het relatief hoge percentage voorscholen met verbeterpunten valt hierbij op. Het percentage 'voorbeelden voor anderen' is bij deze indicatoren ook niet hoog. Indicator D1.4 'Aandacht taalontwikkeling' wordt facultatief beoordeeld. Alleen wanneer specifieke problematiek bij de doelgroepkinderen vereist dat de begeleiding en zorg op de taalontwikkeling moet worden afgestemd, beoordelen de inspecteurs deze indicator.

Bijna een kwart van de voor- en vroegscholen heeft goed zicht op de brede ontwikkeling van de kinderen, waardoor kinderen met een achterstand of kinderen die voorlopen in beeld zijn.

Peuterspeelzaal Kaleidoscoop, Utrecht

'De voorschool gebruikt sinds het begin van dit schooljaar voor alle peuters een breed volgsysteem dat vroegtijdig signaleert en de ontwikkeling op gezette tijden volgt (KIJK!). De informatie uit het volgsysteem gebruiken de pedagogisch medewerkers om de (sub)groep(en) en de individuele kinderen planmatig te begeleiden. Deze plannen worden op vastgestelde momenten geëvalueerd en als daartoe aanleiding is, worden signalen voor extra zorg doorgegeven aan betreffende instanties. Het systeem van ontwikkeling, zorg en begeleiding van de peuters is nu geheel op orde.'

Alle indicatoren zijn verbeterd ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. Hoewel bij indicator D1.2 nog steeds verbeteringen mogelijk zijn, valt deze indicator op vanwege de verbetering ten opzichte van de tussenmonitor en de bestandsopname (zie hieronder). Voornamelijk de voorscholen hebben zich zichtbaar verbeterd.

Figuur 3.7a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Planmatige begeleiding' van bestandsopname tot eindmonitor

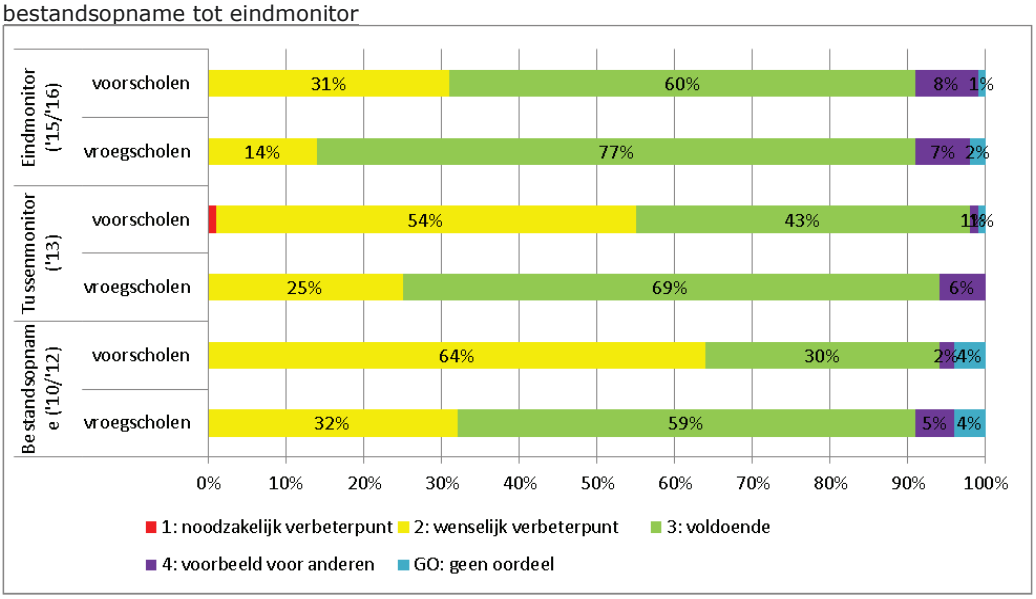

3.8 Externe zorg

De externe zorg is 'voldoende' tot een 'voorbeeld voor anderen'. Dat was ook al het geval tijdens de vorige metingen.

Tabel 3.8a. Beoordeling van het aspect 'Externe zorg', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

D2 EXTERNE ZORG	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
D2.1 Overzicht van kinderen die externe zorg nodig hebben		90%	9%	1%		87%	10%	3%
D2.2 Aanmelding externe zorg	1%	73%	25%	1%		71%	26%	3%
D2.3 Ontwikkeling bijhouden van kinderen met extra zorg		82%	17%	1%		79%	18%	3%

De ontwikkeling, begeleiding en zorg in de bredere zorgketen is bijna bij alle voor- en vroegscholen 'voldoende' of een 'voorbeeld voor anderen'. Slechts bij 1 procent van de voorscholen is hier sprake van een 'verbeterpunt'. Dat betekent dat pedagogisch medewerkers/leerkrachten de kinderen die externe zorg nodig hebben kennen, dat zij ouders ondersteunen bij de aanmelding voor externe zorg en dat zij de ontwikkeling van deze kinderen blijven volgen.

Bij een kwart van de voor- en vroegscholen is het overleg met alle partners over de aanmelding bij de externe zorgverleners een 'voorbeeld voor anderen'.

Peuterspeelzaal De Finnjol, Lelystad

'De medewerkers hebben goed zicht op de kinderen die meer zorg nodig hebben. Ook zijn zij goed bekend met mogelijkheden die zij kunnen benutten voor peuters die meer nodig hebben. Er is in ieder geval een logopediste beschikbaar binnen de stichting, die waardevolle expertise toevoegt. Maar ook naar de externe zorg zijn de lijnen duidelijk voor alle medewerkers; een wijkverpleegkundige is vlot in beeld en reageert snel, aldus de pedagogisch medewerkers. Bovendien is er een

"aandachtsfunctionaris" in de stichting die voor collega's beschikbaar is wanneer de zorgen rond een kind gecompliceerd zijn. Dat is reden om de twee indicatoren die daarover gaan als een voorbeeld voor anderen aan te merken (D2.1 en D2.2).'

De ontwikkeling van de externe zorg is verbeterd vanaf de bestandsopname. De externe zorg werd ook tijdens de bestandsopname en tijdens de tussenmonitor al grotendeels met een 'voldoende' beoordeeld. De meeste groei is te zien bij indicator D2.2 (zie hieronder). Het percentage 'voorbeeld voor anderen' is daar toegenomen. De pedagogisch medewerkers en leerkrachten spelen een duidelijker rol in de toeleiding naar externe zorgverleners.

Figuur 3.8a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Overzicht van kinderen die externe zorg nodig hebben' van bestandsopname tot eindmonitor

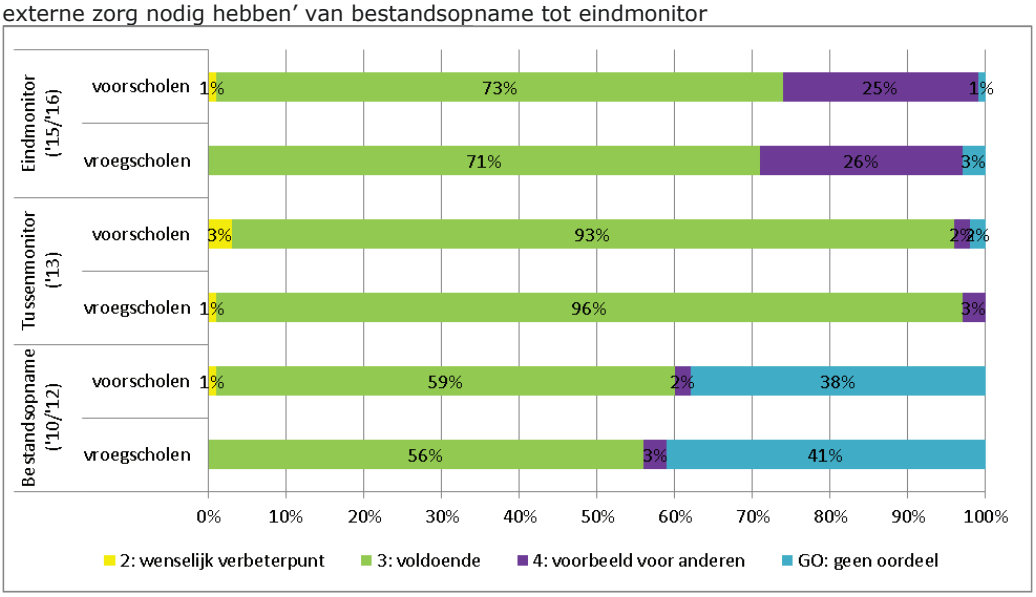

3.9 Kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg: het planmatig verbeteren en de borging van de kwaliteit zijn op orde. De evaluatie van de kwaliteit van vve en de opbrengsten van de kinderen kunnen beter.

Tabel 3.9a. Beoordeling van het aspect 'Kwaliteitszorg', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

E KWALITEITSZORG	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
E1 Vve-coördinatie op de locatie		61%	38%	1%	2%	57%	39%	2%
E2 Evaluatie vve	12%	73%	14%	1%	16%	68%	14%	2%
E3 Evaluatie opbrengsten van kinderen	36%	58%	3%	3%	22%	68%	6%	4%
E4 Planmatig werken aan verbetermaatregelen	7%	74%	17%	2%	7%	70%	20%	3%
E5 Borging van de kwaliteit	7%	71%	20%	2%	9%	65%	23%	3%
E6 Vve in kwaliteitszorg van de school*					14%	72%	11%	3%

* Deze indicator is alleen beoordeeld bij de vroegscholen.

De meeste voor- en vroegscholen krijgen het oordeel ‘voldoende’ bij de indicatoren ‘Kwaliteitszorg’. Maar het is opvallend dat een aantal indicatoren duidelijke verbeterpunten kent. Voor een goede kwaliteit van vve is het van belang dat de voor- en vroegscholen regelmatig de kwaliteit evalueren, dit vastleggen en daarover rapporteren. Datzelfde geldt voor de resultaten van vve bij de kinderen. Maar de evaluatie van de kwaliteit en van de resultaten van vve kan zowel op de voorscholen als op de vroegscholen nog verbeteren. De evaluatie van de resultaten op de voorscholen is op ruim een derde van de locaties een ‘verbeterpunt’. Dit is op ruim 20 procent van de vroegscholen het geval.

De vve-coördinatie is op bijna 40 procent van de locaties een ‘voorbeeld voor anderen’. Het planmatig werken aan verbetermaatregelen en de borging van de kwaliteit zijn op ongeveer een vijfde van de locaties een ‘voorbeeld voor anderen’.

Peuterspeelzaal KINOP Paradijs, Basisschool De Klumpert en Basisschool De Vossenburcht, Nijmegen

‘De hele opzet en uitvoering van de interne kwaliteitszorg overziende komen wij tot de conclusie dat daar een positieve, energieke sturing van uitgaat voor de doorontwikkeling van de vve in de wijk Hatert. Zowel tussen de betrokken partners, als binnen de drie voor- en vroegscholen zien we dat die coördinatie de beoogde vruchten afwerpt. Vooral als het gaat om de evaluatie van de kwaliteit van vve kunnen de betrokken partijen een flink aantal gunstige resultaten melden. Niet alleen hebben zij een externe organisatie audits laten uitvoeren over de kwaliteit van vve. Ook via de eigen kwaliteitszorgsystemen op het niveau van de twee onderscheiden besturen, net als binnen de locaties zelf, hebben we verschillende evaluatierapporten kunnen lezen.
Het blijft overigens niet bij evaluatierapporten. De vervolgactiviteiten, meestal in de vorm van heldere actieplannen, bevatten eveneens heldere, realistische doelen. Het enige aandachtspunt is het aantal prioriteiten wellicht te beperken.’

Bij alle indicatoren is sprake van een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de beoordeling van de voor- en vroegscholen tijdens zowel de bestandsopname als de tussenmonitor. De meest opvallende verbetering is te zien bij de indicatoren E4 en E5 (zie hieronder). Het percentage ‘verbeterpunten’ is bij beide indicatoren afgenomen. Tijdens de bestandsopname waren er nog niet veel ‘voorbeelden voor anderen’, terwijl nu relatief de meeste ‘voorbeelden voor anderen’ voorkomen bij deze indicatoren. Op de voor- en vroegscholen met een ‘voorbeeld voor anderen’ is een heldere procedure om de kwaliteit van vve te waarborgen. Bovendien wordt daarbij in toenemende mate gebruikgemaakt van verschillende instrumenten.

Figuur 3.9a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Planmatig werken aan verbetermaatregelen' van bestandsopname tot eindmonitor

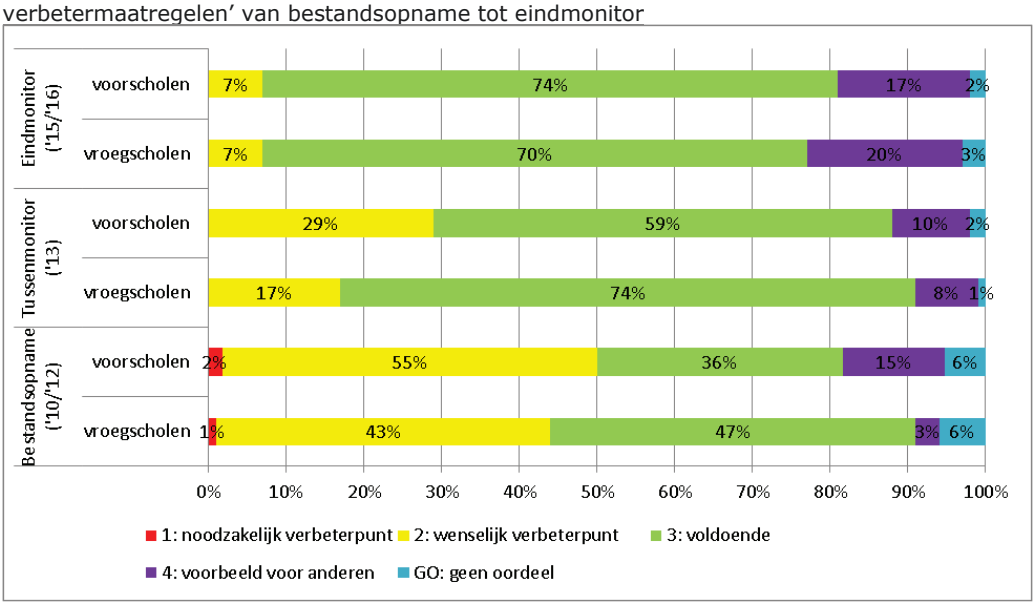

Figuur 3.9b. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Borging van de kwaliteit' van bestandsopname tot eindmonitor

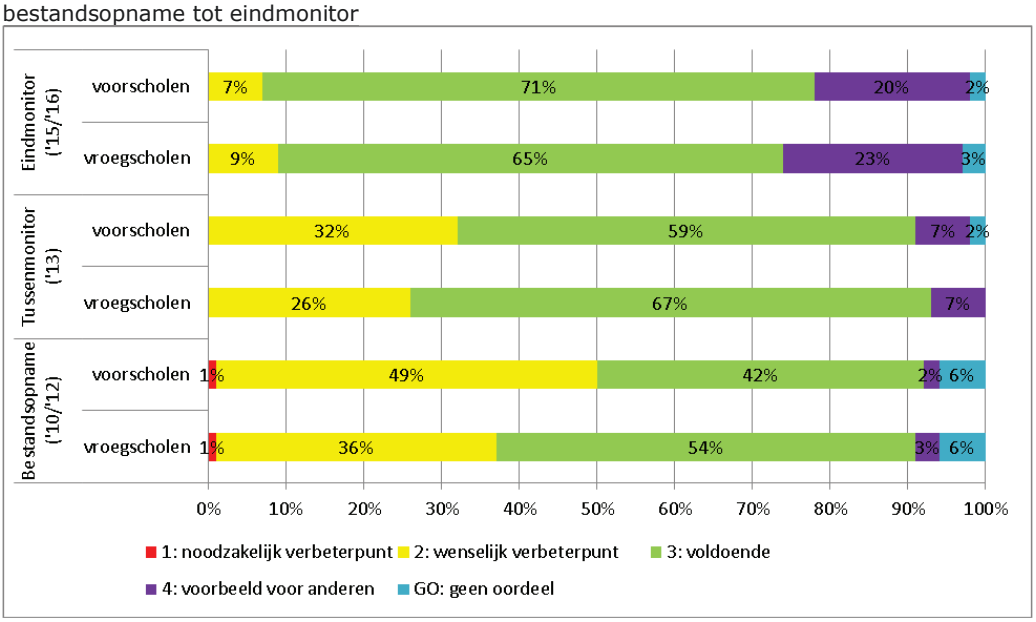

3.10 Doorgaande lijn

Doorgaande lijn: de basis van de doorgaande lijn nog steeds op orde. De afstemming van het pedagogisch-educatief handelen, de begeleiding van kinderen en de omgang met ouder kan nog steeds beter.

Tabel 3.10a. Beoordeling van het aspect 'Doorgaande lijn', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

F DOORGAANDE LIJN	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
F1 Vve-coördinatie tussen de voor- en vroegschool	3%	62%	32%	3%	3%	56%	39%	2%
F2 Voldoende doorstroom van voor- naar vroegschool*	3%	80%	9%	8%				
F3 Warme overdracht	2%	53%	44%	1%		49%	49%	2%
F4 Afstemming aanbod**	10%	62%	19%	9%	8%	69%	20%	3%
F5 Afstemming pedagogisch-educatief handelen**	25%	59%	7%	9%	22%	67%	8%	3%
F6 Afstemming in omgang met ouders**	16%	64%	12%	8%	16%	69%	12%	3%
F7 Afstemming interne begeleiding en zorg**	23%	55%	13%	9%	21%	61%	15%	3%

* Deze indicator is alleen beoordeeld bij de voorscholen.
** Deze indicatoren zijn alleen beoordeeld indien een voorschool en vroegschool als koppel zijn bezocht.

De afstemming van voor- en vroegscholen bij de overdracht van de kinderen, en de vve-coördinatie tussen de voor- en de vroegscholen is op het merendeel van de locaties 'voldoende' en op groot aantal locaties zelfs een 'voorbeeld voor anderen'. Bij deze locaties is voldaan aan de voorwaarden voor een soepele doorgaande overgang van kinderen van de voorschool naar de vroegschool.

De inhoudelijke afstemming van de doorgaande lijn met betrekking tot het aanbod, het pedagogisch-educatief handelen, de omgang met de ouders en de interne begeleiding en zorg kan nog verbeteren. Hierbij dient te worden opgemerkt dat deze indicatoren alleen zijn beoordeeld op locaties die een koppel vormen. Op voor- en vroegscholen die geen intensieve samenwerking hebben met respectievelijk een vroeg- of voorschool zijn deze indicatoren niet beoordeeld. Omdat de meeste bezochte locaties een koppel vormen, is het percentage 'geen oordeel' onder de 10 procent.

Kindcentrum Manjefiek, Maastricht

'Op gemeentelijk niveau is besloten om de samenwerking tussen voor- en vroegscholen te versterken door het inschakelen van 'zorgbruggers'. Aanvankelijk waren dit de eerst aanspreekbare personeelsleden van de voor- of vroegschool ten behoeve van de doorgaande lijn in begeleiding en zorg. Deze taak is echter overgenomen door de IB-vve. De zorgbruggers zijn op deze locatie verantwoordelijk voor de doorgaande lijn op de overige aspecten. Het effect van de gerichte aanpak ten behoeve van een goede doorgaande lijn tussen de voor- en vroegschool is duidelijk waarneembaar.
Naast een goede warme overdracht, waarbij ook de ouders van doelgroepkinderen worden betrokken, is ook de afstemming van het aanbod een voorbeeld voor anderen. De thema's en activiteiten lopen parallel aan elkaar en lopen vanaf de

voorschool op in moeilijkheidsgraad, voorbereidend op het aanbod vanaf groep 3. De pedagogisch medewerkers en leerkrachten gaan ook bij elkaar op bezoek om zicht te krijgen op elkaars pedagogisch-educatief handelen.'

Op bijna de helft van de voor- en vroegscholen is de inhoudelijke doorgaande lijn tijdens de bestandsopname niet beoordeeld. Daarom hebben we gekeken naar de ontwikkeling van de doorgaande lijn tussen de tussenmonitor en de eindmonitor. Bij de warme overdracht springt de toename van het percentage 'voorbeelden voor anderen' in het oog. Dat betekent dat op steeds meer voor- en vroegscholen niet alleen een warme overdracht voor de doelgroepkinderen plaatsvindt, maar dat dit ook voor de andere kinderen geldt. Bovendien wordt op steeds meer locaties de overdrachtsprocedure tegen het licht gehouden en aangepast wanneer dat nodig is.

Figuur 3.10a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Warme overdracht' van bestandsopname tot eindmonitor

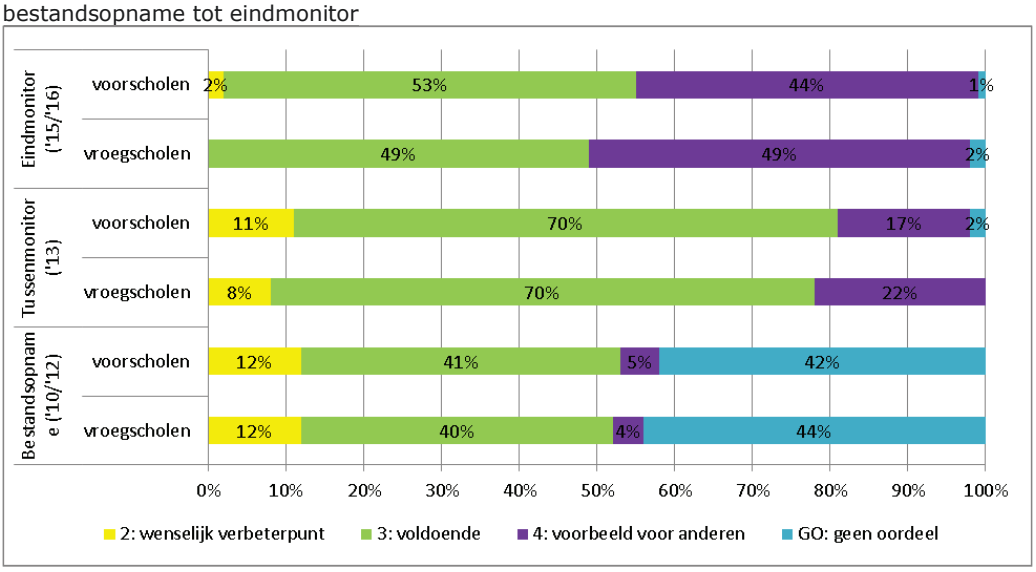

3.11 Resultaten van vve

In de gemeenten met resultaatafspraken zijn de resultaten op de meeste locaties voldoende.

Tabel 3.11a. Beoordeling van het aspect 'Resultaten', uitgesplitst naar voor- en vroegscholen

G RESULTATEN	Voorschool (N=31)				Vroegschool (N=85)			
	2	3	4	GO	2	3	4	GO
G1 Resultaten worden gemeten conform gemeentelijke afspraak	3%	84%	3%	10%	8%	65%	1%	26%
G2 De resultaten zijn van voldoende niveau	3%	58%		39%	8%	41%		51%
	Voorschool (N=122)				Vroegschool (N=101)			
G3* Voldoende kinderen geen kleuterverlenging					4%	85%	3%	8%

* Deze indicator is alleen beoordeeld bij de vroegscholen.

De inspectie beoordeelt de indicatoren G1 en G2 alleen op voor- en vroegscholen in de gemeenten die resultaatafspraken hebben gemaakt. Gemeenten die afspraken hebben gemaakt over de resultaten van vroegschoolse educatie krijgen bij indicator

1a9 (zie hoofdstuk 2) een '3'. Gemeenten die daarnaast afspraken hebben gemaakt over de resultaten van voorschoolse educatie krijgen een '4'. Dat betekent dat wij in de bovenstaande tabel alleen de voorscholen hebben opgenomen uit de gemeenten die bij de gemeentelijke indicator 1a9 een '4' hebben gekregen; dat zijn 31 voorscholen. We hebben alleen de vroegscholen opgenomen uit de gemeenten die bij de gemeentelijke indicator 1a9 een '3' of een '4' hebben gekregen; dat zijn 85 vroegscholen.

Uit de tabel blijkt dat de meeste voor- en vroegscholen de resultaten op hun locatie meten conform de gemeentelijke afspraak. Op 58 procent van de voorscholen en op 41 procent van de vroegscholen worden de afgesproken resultaten ook behaald. Op een aanzienlijk percentage voor- en vroegscholen (respectievelijk 39 procent en 51 procent) hebben de inspecteurs niet kunnen beoordelen of de afgesproken resultaten ook behaald worden, omdat de afspraken in deze gemeenten nog pril zijn.

Op 85 procent van de vroegscholen heeft minder dan 12 procent van de kinderen een verlengde kleuterperiode. Wanneer dit percentage groter is dan 12 procent, heeft de school een goede onderbouwing voor het hogere percentage.

Basisschool De Haren, 's-Hertogenbosch

Er zijn zeer weinig kinderen die een verlengde kleuterperiode nodig hebben, waaruit blijkt dat het overgrote deel van de kleuters voldoende bagage meekrijgt om aan groep 3 te beginnen.

Omdat we tijdens de bestandsopname en de tussenmonitor de indicatoren G1 en G2 niet hebben beoordeeld, kunnen we geen uitspraken doen over de ontwikkeling van deze indicatoren. De verlengde kleuterperiode wordt al sinds de bestandsopname op het merendeel van de locaties met een 'voldoende' beoordeeld.

Figuur 3.11a. Ontwikkeling van de beoordeling van de indicator 'Voldoende kinderen geen kleuterverlenging' van bestandsopname tot eindmonitor

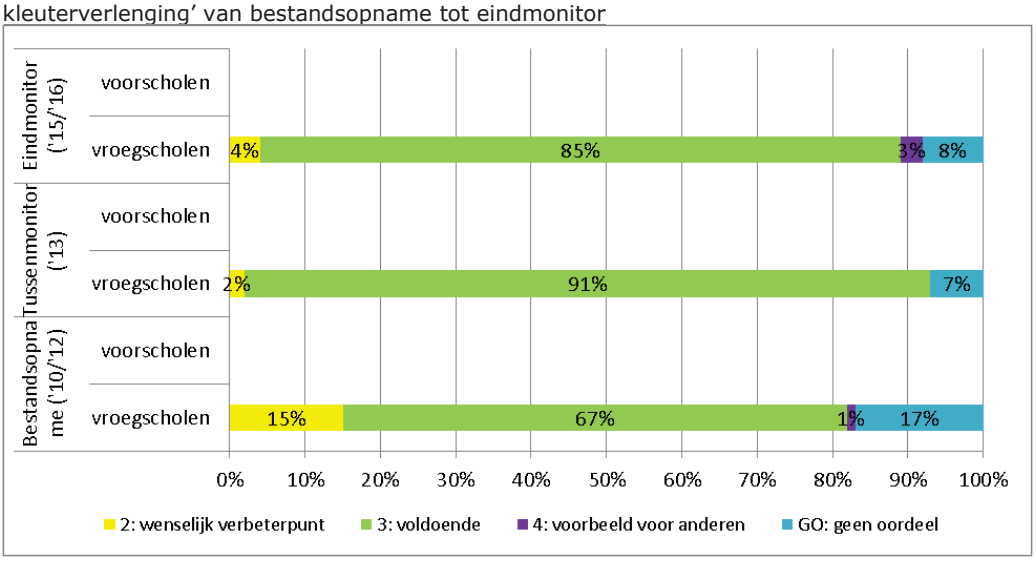

3.12 Conclusies

Resultaten eindmonitor en ontwikkeling
Het positieve beeld op gemeentelijk niveau wordt bevestigd op de voor- en vroegscholen. Op geen enkele onderzochte voor- of vroegschool zijn verbeteringen noodzakelijk; er zijn alleen nog verbeteringen wenselijk. Bij alle indicatoren zijn er locaties die een 'voorbeeld voor anderen' zijn. Het percentage 'voorbeeld voor anderen' valt op bij de aspecten 'Ouders' en 'Pedagogisch handelen'. Met name het aspect 'Ouders' is verbeterd ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. De inspanningen van de voor- en vroegscholen die wij tijdens de tussenmonitor signaleerden, maar nog niet in oordelen zichtbaar werden, werpen nu vruchten af.

Bij een aantal aspecten zijn verbeteringen mogelijk. De condities voor vve bij de vroegscholen kunnen worden verbeterd. Met name de 'dubbele bezetting' in de kleutergroepen blijft een aandachtspunt. Dat is ook niet verbeterd sinds de bestandsopname. Het is voor vroegscholen nog steeds gecompliceerd om dubbele bezetting te realiseren, zelfs voor tien uur per week.

Het educatief handelen kan op twee onderdelen nog verbeteren. De interactievaardigheden van zowel de pedagogisch medewerkers als de leerkrachten kunnen nog worden versterkt. Dat geldt ook voor de wijze waarop pedagogisch medewerkers en leerkrachten strategisch aanpakgedrag aanleren. We zien nog te veel pedagogisch medewerkers en leerkrachten die vooral zelf aan het woord zijn. Zij bieden kinderen te weinig mogelijkheden om samen te werken aan opdrachten en om zelf mogelijkheden te ontdekken om problemen en vraagstukken op te lossen.

Vooral op de voorscholen kan de planmatigheid en de evaluatie van de begeleiding en zorg aan kinderen nog verbeteren. De inspectie ziet wel een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. Een mogelijke verklaring daarvoor is de inzet van hbo'ers als vve-coach op de voorscholen.

De kwaliteitszorg op de voor- en vroegscholen als geheel is aanzienlijk verbeterd ten opzichte van de bestandsopname en de tussenmonitor. Zowel de voorscholen als de vroegscholen hebben zich verbeterd, vooral als het gaat om het planmatig werken aan verbeterpunten en de borging van de kwaliteit. De evaluatie van de kwaliteit van vve en van de resultaten van kinderen blijft echter nog achter; de voorscholen en de vroegscholen kunnen zich daarop nog verbeteren.

De voorwaarden voor een goede doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool zijn op orde. De afstemming van de inhoudelijke doorgaande lijn blijft voor veel voor- en vroegscholen een aandachtspunt; zelfs voor locaties die een intensieve samenwerkingsrelatie hebben is dat nog een verbeterpunt.

Voor het eerst waren er voldoende voor- en vroegscholen waar de resultaten beoordeeld konden worden. Van de vroegscholen heeft 85 procent afspraken met de gemeente over de resultaten van vroegschoolse educatie, waardoor wij de indicatoren G1 en G2 konden beoordelen. Dat was het geval op 25 procent van de voorscholen. Het blijkt dat in een aantal gemeenten de resultaatafspraken zo pril zijn, dat zij op de locatie wel worden gemeten, maar dat nog niet duidelijk is of deze resultaten voldoende zijn. Op de locaties waar dat wel mogelijk was, bleek dat de resultaten op de meeste voor- en vroegscholen voldoende waren, volgens de

gemeentelijke norm. Omdat iedere gemeente haar eigen resultaatafspraken hanteert en iedere gemeente eigen ambities heeft, kunnen we geen uitspraken doen over de landelijke resultaten van vve.

De monitor toont aan dat er een zwak positief verband is tussen de oordelen op locatie- en op gemeenteniveau (r=.263). In gemeenten waar de gemiddelde kwaliteit van het vve-beleid beter is, is het gemiddelde oordeel van de kwaliteit van de uitvoering op vve-locaties hoger (en vice versa).

Een aantal onderdelen wordt zowel op gemeentelijk niveau als op locatieniveau beoordeeld. Bij de onderdelen 'Ouderbeleid', 'Kwaliteitszorg' en 'Doorgaande lijn' blijkt er een zwak tot matig positief verband te zijn tussen de oordelen op gemeentelijk niveau en op locatieniveau. Bij het onderdeel 'Ouderbeleid' is dit verband zwak (.152 <r< .259), maar wel significant voor alle B-indicatoren. Indicator B7 is niet meegenomen, omdat deze indicator niet op alle locaties wordt beoordeeld. Bij het onderdeel 'Kwaliteitszorg' is er een zwak significant verband tussen de indicatoren E2 (r=.186) en E4 (r=.145) op locatieniveau en indicator 1a7 'Interne kwaliteitszorg voor- en vroegscholen' op gemeentelijk niveau. Er is een zwak tot redelijk positief verband (.158 <r< .461) tussen het oordeel op de vve-locaties in een gemeente bij de indicatoren die vallen onder aspect F 'Doorgaande lijn' en indicator 1a8 'Doorgaande lijn' op gemeentelijk niveau. Indicator F2 is niet meegenomen, omdat deze indicator niet op de vroegscholen wordt beoordeeld. Dat betekent dat in gemeenten die hoger scoren op deze onderdelen, de locaties in die gemeenten ook hoger scoren (en vice versa).

Lessen voor de toekomst
De uitdaging van de voor- en vroegscholen voor de komende periode is om de kwaliteit van vve te borgen. Het is van groot belang dat de locaties hoge ambities houden, ook in relatie tot de ontwikkelingen waar zij voor staan. Denk aan de harmonisatie van de kinderopvang en de vorming van integrale kindcentra.

De inspectie gaat over op signaalgestuurd toezicht. Daardoor zal het toezicht op de voor- en vroegscholen in de G37 minder intensief zijn dan tot nu toe het geval is. Dat stelt eisen aan de kwaliteitszorg van de locaties zelf. Zij moeten zelf hun kwaliteit goed in beeld brengen en borgen. Daarom is de versterking van de evaluatie van de kwaliteit van vve zo belangrijk.

Vanaf augustus 2017 vernieuwt de inspectie het toezicht op besturen en scholen[21]. De vernieuwing geldt ook voor het toezicht op voor- en vroegschoolse educatie. Het toezicht op vroegschoolse educatie maakt dan deel uit van het waarderingskader primair onderwijs. Voor voorschoolse educatie is een zelfstandig waarderingskader ontwikkeld dat we gebruiken bij het signaalgestuurde toezicht en het stelseltoezicht op de voorschoolse educatie. In de Staat van het Onderwijs doet de inspectie jaarlijks verslag van de kwaliteit van de voorschoolse educatie in Nederland.

21 Voor meer informatie zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/vernieuwd-toezicht.

4. Verdiepingsonderzoek

4.1 Aanleiding

Deze eindrapportage is het derde inspectierapport over de kwaliteit van vve in de G37. Tijdens de bestandsopname en tijdens de tussenmonitor bleken er grote kwaliteitsverschillen te zijn tussen gemeenten. Sommige gemeenten hadden de kwaliteit van vve, zowel op gemeentelijk niveau als op locatieniveau, vrijwel geheel op orde en waren op onderdelen een 'voorbeeld voor anderen'. Andere gemeenten ontwikkelden zich niet zo snel. Sommige gemeenten konden die kwaliteit vasthouden tijdens de tussenmonitor, andere gemeenten lukte dat niet. Dat leidde bij de inspectie tot de vraag: 'Waardoor presteren sommige G37-gemeenten op het punt van vve beter dan andere?'

In 2013 bleek het echter niet eenvoudig om de kwaliteitsverschillen tussen de G37 te duiden op basis van de gegevens die de inspectie op dat moment tot haar beschikking had. De inspectie heeft daarom naast deze eindmonitor in een selectie van gemeenten een kwalitatief verdiepingsonderzoek uitgevoerd naar mogelijke verklaringen. In het onderzoek zitten de gemeenten die in 2010 en in 2013 goede kwaliteit leverden (stabiele voorlopers) en/of gemeenten die een sterke groei hadden doorgemaakt tussen 2010 en 2013 (groeiende voorlopers)[22].

4.2 Bevindingen

Opvallende verklaringen voor succes van de onderzochte gemeenten

Sterke regierol
Ten tijde van de start van de bestuursafspraken in 2012 hadden de meeste gemeenten een belangrijke rol in de beleidsbepaling van vve. In de loop van de tijd

[22] Zie voor de onderzoeksopzet en de gespreksonderwerpen bijlage 4

zijn vertegenwoordigers van het werkveld in toenemende mate betrokken bij het vve-beleidsproces in hun gemeente. Een van de taken van de gemeenten is om draagvlak te creëren in de gemeente voor het vve-beleid en om de partijen, betrokken bij vve in de gemeente, bij elkaar te brengen. De onderzochte gemeenten stellen zich in het proces op als regievoerder of als procesbegeleider, maar voor de inhoudelijke inbreng maken zij gebruik van de deskundigheid van het werkveld.

Aanvullende kwaliteitseisen
Tien van de twaalf gemeenten hebben, naast de wettelijk omschreven basisvoorwaarden voor voorschoolse educatie en voorwaarden ten aanzien van het bereik, aanvullende eisen gesteld aan de kwaliteit van de voorschoolse educatie in de gemeente. Het gaat daarbij om eisen met betrekking tot opbrengstgericht werken in de voorscholen, eisen aan de kwaliteitszorg op de voorscholen, en ook om directe eisen aan de kwaliteit van de pedagogische of educatieve educatie. De aanvullende kwaliteitseisen zijn vastgelegd in de subsidievoorwaarden van de voorscholen. Twee gemeenten hebben de aanvullende kwaliteitseisen vertaald in een kwaliteitskader voor voorschoolse educatie. Twee gemeenten hebben de kwaliteitseisen vertaald in een kwaliteitshandboek. De kwaliteitseisen zijn onderdeel van de jaarlijkse evaluaties die door de gemeenten worden uitgevoerd, onder andere in het kader van de subsidieverantwoording. In één gemeente worden de eisen door de GGD getoetst.

Vve als deel van een brede beleidsvisie
Alle onderzochte gemeenten hebben een brede visie op vve. Vve is in de gemeenten onderdeel van een integrale visie op onderwijs en zorg aan kinderen van nul tot twaalf jaar. In de praktijk uit zich dat door de verbinding van vve aan jeugdzorg of passend onderwijs en de vorming van IKC's met daarin nadrukkelijk aandacht voor het jonge kind van nul tot zes jaar.

Schaalgrootte
Vrijwel alle gemeenten geven aan dat de schaalgrootte een mogelijke verklaring is voor de goede kwaliteit van vve in de gemeenten. Daarmee bedoelen zij dat er voldoende doelgroepkinderen zijn per kinderopvangorganisatie of schoolbestuur om te kunnen investeren in de kwaliteit van de voorschoolse educatie. En dat tegelijkertijd het aantal gemeentelijke partners (houders/kinderopvangorganisaties en schoolbesturen) wel overzichtelijk blijft in de aansturing en het overleg. In gemeenten met veel gemeentelijke partners, is de gemeente in overzichtelijke delen opgedeeld.

Hoge ambities met duidelijke doelen als sturingsmiddel
Door de bestuursafspraken met OCW zijn gemeenten min of meer gedwongen ambitieuze, meetbare doelen te maken gericht op de kwaliteit van vve. De onderzochte gemeenten hebben deze doelen vertaald naar gemeentelijke doelen en een (ambitieuze) stip op de horizon. Bij de meeste gemeenten is dat ook zichtbaar in de aanvullende kwaliteitseisen die de gemeente aan de voor- en vroegscholen stelt. Voor gemeenten waren de bestuursafspraken een sturingsmiddel richting de andere gemeentelijke partners. Het was duidelijk voor welke opdracht alle gemeentelijke partijen gezamenlijk stonden. Circa de helft van de onderzochte gemeenten gaf daarbij aan dat een onderzoek door een externe, onafhankelijke toezichthouder achteraf bijdroeg aan het realiseren van de doelen.

Focus op goede kwaliteit
Alle onderzochte gemeenten gaven aan dat het belang van de kwaliteit van vve wordt gedeeld door alle gemeentelijke partijen. Gedurende de uitvoering van de bestuursafspraken werd de definitie van 'goede kwaliteit' breder gedeeld in de

gemeenten. Waar in het begin locaties nog moeite hadden bij het opstellen van hun vve-locatieplannen, zijn steeds meer locaties, houders/kinderopvangorganisaties en schoolbesturen, in staat om hun eigen visie op de kwaliteit te formuleren. Daarbij worden zij vaak ondersteund door de hbo-coach. De doelen die daaruit voortvloeien hebben in toenemende mate een relatie met de doelen die op gemeentelijk niveau zijn gesteld. De integrale visie op vve wordt daardoor steeds beter zichtbaar op de voor- en vroegscholen in de gemeente.

Vve-deskundigheid
Alle onderzochte gemeenten gaven 'vve-deskundigheid' als verklaring voor de goede kwaliteit van vve in hun gemeente. Het ging hen daarbij niet alleen om de deskundigheid van vve op gemeentelijk niveau. Zij hechtten vooral veel waarde aan de deskundigheid van de pedagogisch medewerkers en de leerkrachten op de werkvloer. De onderzochte gemeenten hebben daarvoor de expertise van vve-coördinatoren of vve-coaches ingezet, veelal minimaal van hbo-niveau. De vve-coördinatoren en vve-coaches hebben diverse achtergronden; zij zijn afkomstig van externe partijen, van de gemeente, van de houders/kinderopvangorganisaties of van scholen. Volgens de onderzochte gemeenten dragen zij in grote mate bij aan de kwaliteitsontwikkeling van vve op de werkvloer. Ook vormen zij de schakel tussen het gemeentelijk beleid, het beleid van de houders/kinderopvangorganisaties/schoolbesturen en de uitvoering op de werkvloer. Gemeenten zetten daarom naast de scholing van pedagogisch medewerkers en leerkrachten nadrukkelijk in op de deskundigheidsontwikkeling en begeleiding van de coördinatoren en coaches.

Goede relaties tussen gemeentelijke partners
In de gesprekken met de gemeenten kwam naar voren dat er een goede relatie is tussen de gemeentelijke partners. Zij spreken van een gedeelde verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat de partijen openstaan voor (kritische) feedback en dat zij waardering hebben voor elkaars werk. Dat geldt zowel voor de voor- en de vroegscholen onderling als tussen elkaar. Partijen kunnen dan ervaringen uitwisselen in lerende netwerken. Dat heeft een positieve wisselwerking tot gevolg. Daarbij is het van belang dat er sprake is van stabiliteit en continuïteit in de relaties. Gemeenten geven in dit kader aan dat een concurrerende houding van kinderopvangorganisaties en schoolbesturen onderling belemmerend werkt voor de kwaliteitsontwikkeling van vve.

Commitment
Om de kwaliteit van vve te kunnen verbeteren is volgens de onderzochte gemeenten commitment nodig op alle niveaus in de gemeente; van de wethouder en de gemeenteraad tot de werkvloer. Iedereen moet ervan overtuigd zijn dat het belangrijk is samen kansen te creëren voor kinderen. Een gezamenlijk doel, namelijk het creëren van kansen voor kinderen, is essentieel.

4.4 Conclusies

Uit het bovenstaande blijkt dat er meerdere verklaringen zijn voor de goede kwaliteit van vve in de voorlopende gemeenten:

1. Schaalgrootte;
2. Hoge ambities met duidelijke doelen als sturingsinstrument;
3. Focus op goede kwaliteit van vve;
4. Grote vve-deskundigheid;
5. Goede relaties tussen gemeentelijke partners;
6. Commitment.

Het lijkt erop dat met name de sterke regierol van de gemeenten invloed heeft op de mate waarin de succesfactoren zich in een gemeente voordoen[2 3].

[2 3] De beperkingen van het onderzoek worden beschreven in bijlage 4.

Bijlage 1. Overzicht gemeentelijke oordelen per G37

	1a1. Doelgroepdefinitie	1a2. Bereik	1a3. Toeleiding	1a4. Ouders	1a5. Integraal vve-programma	1a6. Externe zorg	1a7. Interne kwaliteitszorg	1a8. Doorgaande lijn	1a9. Resultaten	1b. Gemeentelijke vve-coördinatie	1c. Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	2a. GGD-rapport	2b. Aanvullend subsidiekader
Alkmaar	4	4	4	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3
Almelo	4	3	3	2	3	3	2	3	4	3	3	3	3
Almere	4	3	4	4	3	3	4	3	3	3	4	3	3
Amersfoort	4	4	4	2	4	2	3	3	3	4	4	3	3
Amsterdam	4	3	4	4	4	4	4	4	2	4	4	3	4
Apeldoorn	3	4	4	4	4	3	3	4	3	4	4	3	3
Arnhem	4	3	3	4	4	3	4	3	GO	4	4	3	3
Breda	4	4	4	4	3	3	4	4	3	4	3	3	4
Delft	4	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3
Deventer	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	3	4
Dordrecht	4	4	4	3	3	3	4	3	3	4	3	3	4
Ede	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Eindhoven	4	4	4	2	3	3	3	3	3	4	4	4	4
Emmen	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	2	3	4
Enschede	4	3	4	4	3	4	3	4	4	4	4	3	4
Groningen	4	3	4	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3
Haarlem	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4
Haarlemmer-meer	3	4	4	4	4	4	3	3	4	3	3	3	3
Heerlen	4	3	4	4	4	3	2	4	3	4	3	3	3
Helmond	4	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	3
Hengelo	4	3	3	4	3	3	4	4	4	4	3	3	3

	1a1. Doelgroepdefinitie	1a2. Bereik	1a3. Toeleiding	1a4. Ouders	1a5. Integraal vve-programma	1a6. Externe zorg	1a7. Interne kwaliteitszorg	1a8. Doorgaande lijn	1a9. Resultaten	1b. Gemeentelijke vve-coördinatie	1c. Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau	2a. GGD-rapport	2b. Aanvullend subsidiekader
Leeuwarden	3	4	4	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4
Leiden	4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	3	4
Lelystad	4	3	4	4	4	3	3	3	4	4	3	3	4
Maastricht	3	3	3	4	4	4	2	4	2	4	2	3	4
Nijmegen	4	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4
Rotterdam	3	2	4	2	3	3	3	3	3	4	4	3	3
's-Gravenhage	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	3	4
's-Hertogenbosch	4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	3	3
Schiedam	4	4	4	3	3	4	4	4	3	4	3	3	3
Sittard-Geleen	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	3	3	4
Tilburg	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4	3	3	4
Utrecht	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4
Venlo	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3
Zaanstad	4	2	3	2	4	3	4	3	3	4	3	3	2
Zoetermeer	4	3	3	3	4	3	3	3	4	4	4	3	3
Zwolle	4	3	3	2	4	2	2	3	4	2	3	3	3

Bijlage 2. Overzicht van de waarderingen

A CONDITIES	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	1	2	3	4	GW	1	2	3	4	GW
A2 Groepsgrootte		6%	94%							
A3 Dubbele bezetting		1%	99%				21%	79%		
A4.1 Vve-tijd		1%	99%							
A5.2 Kwalificatie beroepskrachten			100%							
A5.3 Beheersing Nederlandse taal		23%	71%		6%					
A5.4 Vve-scholing beroepskrachten	10%	13%	75%		2%		38%	9%	53%	
A5.5 Opleidingsplan		4%	94%		2%					

B OUDERS	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	1	2	3	4	GW	1	2	3	4	GW
B1 Gericht ouderbeleid		32%	9%	57%	2%		46%	5%	46%	3%
B2 Informatie vooraf		7%	2%	88%	3%		22%	7%	65%	6%
B3 Intake		16%	1%	83%			25%	2%	72%	1%
B4 Thuisactiviteiten		43%	1%	48%	8%		47%	2%	41%	10%
B5 Vve-activiteiten op locatie		28%	5%	65%	2%		47%	6%	44%	3%
B7 Thuistaal		21%	2%	74%	3%		24%	4%	66%	6%

C1 AANGEBODEN PROGRAMMA	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	1	2	3	4	GW	1	2	3	4	GW
C1.1 Integraal vve-programma			52%	41%	7%		2%	21%	46%	31%
C1.2 Doelgerichte planning		11%		88%	1%		18%		80%	2%
C1.4 Opklimming moeilijkheidsgraad		23%	69%		8%		18%	73%		9%
C2 PEDAGOGISCH HANDELEN										
C2.5 Inrichting groepsruimten		31%	3%	66%			47%	2%	51%	

D1 ONTWIKKELING, BEGELEIDING EN ZORG	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	1	2	3	4	GW	1	2	3	4	GW
D1.1 Volgen brede ontwikkeling		20%	12%	67%	1%		21%		74%	5%
D1.2 Planmatige begeleiding		53%	1%	46%			27%	1%	72%	
D1.3 Evaluatie zorg en begeleiding		19%	4%	75%	2%		6%	6%	87%	1%
D2 EXTERNE ZORG										
D2.1 Overzicht van		1%	98%		1%		2%	97%		1%

kinderen die externe zorg nodig hebben										
D2.2 Aanmelding externe zorg		10%	16%	70%	5%		6%	1%	90%	2%
D2.3 Ontwikkeling bijhouden van kinderen met extra zorg		5%	7%	86%	2%		6%	1%	92%	1%

E KWALITEITSZORG	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	1	2	3	4	GW	1	2	3	4	GW
E1 Vve-coördinatie op de locatie		6%	1%	93%			9%	13%	76%	2%
E2 Evaluatie van het vve-beleid		76%		23%	1%		80%	1%	17%	2%
E3 Evaluatie opbrengsten vve		52%		45%	3%		23%		74%	3%
E4 Planmatig werken aan verbeteractiviteiten		31%	64%		5%		29%	65%		6%
E5 Borging van de kwaliteit		23%		76%	1%		34%	1%	61%	4%
E6 Vve in kwaliteitszorg van de school							17%	15%	63%	5%

F DOORGAANDE LIJN	Voorschool (N=1.500)					Vroegschool (N=547)				
	2	3	4	nvt	GW	2	3	4	nvt	GW
F1 Vve-coördinatie tussen de voor- en vroegschool	3%	96%		1%		2%	97%			1%
F2 Voldoende doorstroom van voor- naar vroegschool	31%	8%	51%	10%						
F3 Warme overdracht	27%	8%	63%	2%		30%	4%	65%		1%
F4* Afstemming aanbod	10%	10%	64%	16%		6%	6%	81%	7%	
F5* Afstemming pedagogisch-educatief handelen	15%	13%	37%	16%	19%	22%	19%	41%	7%	11%
F6* Afstemming in omgang met ouders	16%	7%	42%	16%	19%	18%	11%	53%	7%	11%
F7* Afstemming interne begeleiding en zorg	14%	11%	41%	16%	19%	26%	11%	45%	7%	11%

* Bij deze indicatoren betekent 'niet van toepassing' dat de locatie geen koppel vormt met een andere voorschool en/of vroegschool.

Bijlage 3. Overzicht van de ontwikkeling oordelen op de voor- en vroegscholen

A0.1 GGD-rapport						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1			1		6	
%2			6		18	
%3	98		92		39	
%4			1			
%GO	2				37	
A2. Groepsgrootte						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2					2	
%3	72		78		84	
%4	12		11		3	
%GO	16		11		11	
A3 Dubbele bezetting						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1				1		1
%2		31	1	27	4	25
%3	81	56	86	63	89	55
%4	3	5	2	5	2	2
%GO	16	8	11	4	5	17
A4.1 Vve-tijd						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	1		5		16	
%3	77		84		74	
%4	6		1		1	
%GO	16		10		9	
A5.2 Kwalificatie beroepskrachten						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2			1			
%3	78		83		67	
%4	5		5		1	
%GO	17		11		32	
A5.3 Beheersing Nederlandse taal						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	

	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	2		42		2	
%3	82		51		66	
%4						
%GO	16		7		32	

A5.4 Vve-scholing beroepskrachten						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	4	11	9	23	10	19
%3	71	64	75	66	38	33
%4	10	10	9	7	15	7
%GO	15	15	7	4	37	41

A5.5 Opleidingsplan						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
%1						
%2			9		15	
%3	85		81		41	
%4			1			
%GO	15		9		44	

B1 Gericht ouderbeleid						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	8	14	57	53	55	49
%3	68	64	35	40	13	15
%4	23	21	7	7		1
%GO	1	1	1		32	35

B2 Informatie vooraf						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	2	3	13	8	25	26
%3	76	79	81	88	68	67
%4	20	17	4	4	3	2
%GO	2	1	2		4	5

B3 Intake						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	2		18	5	18	14
%3	76	83	72	86	75	78
%4	21	15	9	8	3	4
%GO	1	2	1	1	4	4

B4 Thuisactiviteiten						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	Voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	14	9	36	34	37	36
%3	56	62	53	52	51	51
%4	28	28	10	14	4	4
%GO	2	1	1		8	9
B5 Vve-activiteiten op locatie						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	9	11	24	22	26	29
%3	65	65	70	72	62	57
%4	25	23	5	6	6	6
%GO	1	1	1		6	8
B6 Informeren over ontwikkeling						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	5		18	2	36	3
%3	70	72	77	92	57	90
%4	24	27	4	6	3	3
%GO	1	1	1		4	4
B7 Thuistaal						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	5	3	5	5	9	9
%3	66	64	68	69	84	85
%4	10	14	1	1	2	1
%GO	19	19	26	25	5	5

C1.1 Integraal vve-programma						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	1	4	3	3	8	10
%3	85	73	94	94	79	76
%4	13	22	2	3	2	3
%GO	1	1	1		11	11
C1.2 Doelgerichte planning						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	5	2	25	8	35	19
%3	73	76	71	87	25	37

%4	21	21	4	4	1	2
%GO	1	1	1	1	39	42
C1.3 Aanbod taalontwikkeling						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	2	1	15	3	19	7
%3	89	87	82	90	43	49
%4	8	11	2	7	2	4
%GO	1	1	1		36	40
C1.4 Opklimming in moeilijkheidsgraad en differentiatie						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	14	3	34	9	45	24
%3	79	90	64	90	19	36
%4	6	6		1	1	2
%GO	1	1	2		35	38
C2.1 Pedagogisch handelen						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2		2	1		1	1
%3	56	63	87	94	76	81
%4	43	33	11	6	17	12
%GO	1	2	1		6	6
C2.2 Pedagogisch gedragsgrenzen						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	1		5	4	4	4
%3	76	76	89	94	84	84
%4	22	22	5	2	6	6
%GO	1	2	1		6	6
C2.3 Sociale vaardigheden en persoonlijke competenties						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2		1	5	1	6	3
%3	84	79	91	95	84	87
%4	15	18	3	4	6	6
%GO	1	2	1		4	4
C2.4 Autonomie voor het kind						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	1		8	3	10	4

%3	79	77	86	90	80	82
%4	19	20	5	7	6	10
%GO	1	3	1		4	4
C2.5 Inrichting groepsruimte						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	7	3	28	16	37	26
%3	67	63	60	71	46	55
%4	25	32	11	12	8	11
%GO	1	2	1	1	9	8
C3.1 Educatief handelen						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	5	4	7	5	21	9
%3	73	67	87	76	64	57
%4	21	8	4	2	9	7
%GO	1	21	2	17	6	27
C3.2 Activiteiten taalontwikkeling						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	7	2	7	3	13	4
%3	79	81	89	90	48	51
%4	13	15	3	7	2	4
%GO	1	2	1		37	41
C3.3 Interactie						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	21	19	24	20	27	22
%3	67	70	73	77	64	69
%4	11	9	2	3	4	5
%GO	1	2	1		5	4
C3.4 Actieve betrokkenheid						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	4	9	9	8	14	17
%3	80	77	84	89	72	69
%4	15	12	6	3	9	9
%GO	1	2	1		5	5
C3.5 Aanpakgedrag						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	Voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						

%2	13	10	23	10	33	25
%3	82	84	75	87	61	66
%4	4	4	1	3	2	4
%GO	1	2	1		4	5
C3.6 Responsief						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2		1	2	3	5	7
%3	75	78	91	92	82	81
%4	24	19	6	5	9	8
%GO	1	2	1		4	4
C3.7 Afstemming activiteiten						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	10	8	28	11	48	29
%3	80	78	69	86	46	63
%4	9	12	1	3	2	4
%GO	1	2	2		4	4

D1.1 Volgen brede ontwikkeling						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	5	6	24	9	34	13
%3	72	68	70	85	56	76
%4	22	24	5	6	5	6
%GO	1	2	1		5	5
D1.2 Planmatige begeleiding						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1			1			
%2	31	14	54	25	64	32
%3	60	77	43	69	30	59
%4	8	7	1	6	2	5
%GO	1	2	1		4	4
D1.3 Evaluatie zorg en begeleiding						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	Vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	30	12	53	25	52	25
%3	66	81	46	75	13	37
%4	3	5			1	1
%GO	1	2	1		34	37
D1.4 Aandacht taalontwikkeling						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen

	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	11	2	28	11	25	8
%3	73	77	55	72	16	31
%4	3	5		3		2
%GO	13	16	17	14	59	59
D2.1 Overzicht van kinderen die externe zorg nodig hebben						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2			4	1	8	2
%3	90	87	94	99	84	91
%4	9	10			2	1
%GO	1	3	2		6	6
D2.2 Aanmelding externe zorg						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	1		3	1	1	
%3	73	71	93	96	59	56
%4	25	26	2	3	2	3
%GO	1	3	2		38	41
D2.3 Ontwikkeling bijhouden van kinderen met externe zorg						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	vroegscholen	voorscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2				5	4	1
%3	82	79	100	94	56	55
%4	17	18		1		1
%GO	1	3			40	43

E1 Vve-coördinatie op de locatie						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						1
%2		2	3		23	30
%3	61	57	91	5	70	61
%4	38	39	5	90	2	2
%GO	1	2	1	5	5	6
E2 Evaluatie vve-beleid						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	1
%2	12	16	33	30	47	41
%3	73	68	62	68	41	44
%4	14	14	3	2	3	4
%GO	1	2	2		8	10
E3 Evaluatie opbrengsten van kinderen						

	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	36	22	68	38	1	32
%3	58	68	30	60	44	22
%4	3	6		1	6	1
%GO	3	4	2	1	49	45
E4 Planmatig werken aan verbetermaatregelen						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					2	1
%2	7	7	29	17	55	43
%3	74	70	59	74	36	47
%4	17	20	10	8	1	3
%GO	2	3	2	1	6	6
E5 Borging van de kwaliteit						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	1
%2	7	9	32	26	49	36
%3	71	65	59	67	42	54
%4	20	23	7	7	2	3
%GO	2	3	2		6	6
E6 Vve in kwaliteitszorg van de school						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						1
%2		14		26		37
%3		72		69		18
%4		11		2		1
%GO		3		3		43

F1 Vve-coördinatie tussen de voor- en de vroegschool						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	
%2	3	3	9	8	15	17
%3	62	56	75	81	41	40
%4	32	39	11	11	3	2
%GO	3	2	5		40	41
F2 Voldoende doorstroom van voor- naar vroegschool						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	3		19		9	
%3	80		67		45	
%4	9		1		1	

%GO	8		13		45	
F3 Warme overdracht						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2	2		11	8	12	12
%3	53	49	70	70	41	40
%4	44	49	17	22	5	4
%GO	1	2	2		42	44
F4 Afstemming aanbod						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	1
%2	10	8	17	18	27	27
%3	62	69	67	75	27	27
%4	19	20	5	5	2	2
%GO	9	3	11	2	43	43
F5 Afstemming pedagogisch-educatief handelen						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	1
%2	25	22	52	55	40	40
%3	59	67	36	41	13	14
%4	7	8	1	2	1	1
%GO	9	3	11	2	45	44
F6 Afstemming in omgang met ouders						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=(778)
%1					1	1
%2	16	16	38	43	37	36
%3	64	69	49	53	16	19
%4	12	12	2	2	1	1
%GO	8	3	11	2	45	43
F7 Afstemming interne begeleiding en zorg						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1					1	1
%2	23	21	47	50	41	39
%3	55	61	38	44	12	15
%4	13	15	2	4	1	1
%GO	9	3	13	2	45	44

G3 Voldoende kinderen geen kleuterverlenging						
	Eindmonitor		Tussenmonitor		Bestandsopname	
	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen	voorscholen	vroegscholen
	(N=122)	(N=101)	(N=246)	(N=193)	(N=867)	(N=778)
%1						
%2		4		2		15

%3		85		91		67
%4		3				1
%GO		8		7		17

Bijlage 4. Achtergronden bij het verdiepingsonderzoek

Onderzoeksopzet

Kwaliteitsmaat
Het verdiepingsonderzoek begint met een definitie van een 'goede' gemeente. In totaal zij er drie maten voor kwaliteit geconstrueerd. Allereerst heeft de inspectie de kwaliteit van vve op gemeentelijk niveau uitgesplitst in twee onderdelen:
1] Totale beleidskwaliteit; alle beleidsindicatoren die op gemeentelijk niveau worden beoordeeld.
2] Aansturingskwaliteit; de indicatoren 'Interne kwaliteitszorg van voor- en vroegscholen' (1a7), 'Gemeentelijke vve-coördinatie' (1b) en 'Systematische evaluatie en verbetering van vve op gemeentelijk niveau' (1c).

Daarnaast is ook de kwaliteit van vve op de (door de inspectie onderzochte) voorscholen in een gemeente meegenomen als maat voor kwaliteit op gemeentelijk niveau. Dit noemt de inspectie 3] locatiekwaliteit. Daarbij is de totale gemiddelde kwaliteitsscore op de educatieve aspecten (B t/m F)[24] gehanteerd.

Voor deze drie maten heeft de inspectie een top 10 van gemeenten geconstrueerd. Om de groei tussen de bestandsopname en 2013 te bepalen, heeft de inspectie gekeken naar het verschil in kwaliteit tussen 2010 en 2013.

Selectie van voorlopende gemeenten
In het onderzoek zitten de gemeenten die in 2010 en in 2013 goede kwaliteit leverden (stabiele voorlopers) en/of gemeenten die een sterke groei hadden doorgemaakt tussen 2010 en 2013 (groeiende voorlopers).

Dat leverde het volgende beeld op:

	Totale kwaliteit	Aansturingskwaliteit	Locatiekwaliteit
Stabiele voorlopers	6 gemeenten	7 gemeenten	5 gemeenten
Groeiende voorlopers	3 gemeenten	6 gemeenten	4 gemeenten

Omdat de maat voor aansturingskwaliteit deels overlapt met de totale kwaliteit, komen sommige gemeenten op meerdere plaatsen voor. In totaal leverde deze selectie achttien gemeenten op. Om tot een selectie van tien gemeenten te komen, vroegen we de stadsinspecteurs van deze achttien gemeenten of zij het beeld van een voorlopende gemeenten herkenden. Daarnaast is hen gevraagd naar de voorlopige beoordelingen van het gemeentelijk vve-beleid tijdens de eindmonitor. Deze bevraging en de conceptbeoordeling hebben geleid tot een selectie van twaalf[25] gemeenten. De conceptbeoordeling van de gemeenten leidde tot een ex aequo uitslag.

---

24 B. Ouders, C. Kwaliteit van de educatie, D. Ontwikkeling, zorg en begeleiding, E. Kwaliteitszorg, F. Doorgaande lijn. Voor een volledig overzicht zie: http://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezichtkaders/inhoud/toezichtkaders-voor--en-vroegschoolse-educatie.

25 's-Hertogenbosch, Amsterdam, Arnhem, Breda, Deventer, Dordrecht, Enschede, Helmond, Leiden, Nijmegen, Schiedam, Utrecht.

Hieronder staat een overzicht van geselecteerde gemeenten.

Tabel 4.1 Overzicht van de geselecteerde gemeenten

	Totale kwaliteit		Aansturingskwaliteit		Locatiekwaliteit	
	Stabiele voorloper	Groeiende voorloper	Stabiele voorloper	Groeiende voorloper	Stabiele voorloper	Groeiende voorloper
Gemeente 1	X		X	X		
Gemeente 2	X		X	X		
Gemeente 3		X	X	X	X	
Gemeente 4		X				X
Gemeente 5		X	X	X	X	
Gemeente 6					X	
Gemeente 7			X			
Gemeente 8					X	
Gemeente 9			X			X
Gemeente 10	X		X			
Gemeente 11	X			X		
Gemeente 12	X		X	X		

Onderzoeksmethode
De basis van het onderzoek was een standaardlijst met gespreksonderwerpen (zie bijlage 4).

1. Documentanalyse: Ter voorbereiding op het gesprek met de gemeenten is de inspectie gestart met een analyse van de beleidsdocumenten van de gemeenten die al in het bezit waren van de inspectie.
2. Bevraging stadsinspecteurs: Ter voorbereiding op het gesprek met de gemeenten werd de stadsinspecteur bevraagd op de items die ook met de gemeenten werden besproken.
3. Gesprek met de gemeenten: Vervolgens kwamen de items naar voren in een gesprek met de gemeente. Bij de gespreksonderwerpen werden per gemeente specifieke onderwerpen toegevoegd die vanuit de documentanalyse en/of het gesprek met de stadsinspecteur van belang waren. Eventueel werden aanvullende documenten opgevraagd.

Gespreksonderwerpen

Succesfactoren voor het vve-beleid
- Waarom is de kwaliteit van vve goed?
Vaststelling vve-beleid
- Welke visie heeft de gemeente op vve? - Hoe heten de documenten waarin het vve-beleid wordt vastgelegd? - Wie bepaalt de inhoud van het vve-beleid en wie stuurt op de kwaliteit daarvan? Welke invloed hebben de kinderopvangorganisaties en andere partijen daarop? - Hoe verloopt het proces van beleidsvorming? - Hoe worden de gewenste resultaten van het beleid bepaald? Sommige resultaten kunnen vooraf gegarandeerd worden in de subsidievoorwaarden, andere achteraf door evaluaties.
Coördinatie van vve-beleid
- Wie is het gemeentelijke aanspreekpunt (wethouder en ambtenaren), hoe zit het met de continuïteit van deze mensen? - Overlegonderwerpen? - Met welke partijen?

- Hoe zorgt de gemeente ervoor dat het beleid/de afspraken worden uitgevoerd?
Evaluatie van het beleid - Is er een evaluatie van het vve-beleid, en hoe 'duidelijk' is die? - Welke partijen zijn bij de evaluatie betrokken? - Hoe? - Hoe vaak? - Welke onderwerpen van beleidsevaluatie? Zijn dat de gewenste resultaten die in het beleid zijn vastgelegd? - Consequenties van evaluatie?

Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek heeft zich beperkt tot verklaringen voor het succes van de voorlopers binnen de G37. De overige G37-gemeenten zijn niet bij het onderzoek betrokken. Daarnaast zijn de middelgrote en kleine gemeenten niet bij het onderzoek betrokken. De inspectie kan daarom niet vaststellen in welke mate de succesfactoren zich ook in de gemeenten met minder goede kwaliteit voordoen. Tevens kan zij geen uitspraken doen in hoeverre deze succesfactoren ook gelden voor de middelgrote en kleine gemeenten.

In het onderzoek lag de focus op het gemeentelijk niveau. In vijf gemeenten was een vve-coördinator voor het werkveld bij het gesprek aanwezig. De mate waarin bovenstaande succesfactoren op de werkvloer worden gedeeld, is niet onderzocht.

In het onderzoek is de relatie tussen de kwaliteit op gemeentelijk niveau en de kwaliteit van vve op de voor- en vroegscholen in de betreffende gemeente niet onderzocht. Bovendien bleek uit de gesprekken met gemeenten dat de invloed van de gemeenten op de kwaliteit van de vroegscholen in een aantal gevallen beperkt was. Er wordt wel op bestuurlijk niveau met de scholen gesproken. Echter, de daadwerkelijke invloed van de gemeente op de kwaliteit van de vroegschoolse educatie en het zicht op de kwaliteit daarvan is niet zo groot als bij de voorschoolse educatie.

Uit de hierboven beschreven beperkingen van het onderzoek blijkt dat de succesfactoren richting kunnen geven aan de verklaringen voor de verschillen in de kwaliteit van vve, maar ook dat nader onderzoek nodig is voor een volledig beeld.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2016-23 | gratis
ISBN: 978-90-8503-392-9

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden vanaf de website van de Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

De foto’s in dit rapport zijn gemaakt op Peutercentrum Zuilen in Utrecht, op Basisschool De Kameleon in Utrecht en op Basisschool De Flint in Deventer.

© Inspectie van het Onderwijs | december 2016